

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ – HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Bakalářský

**Studijní obor
(kombinace):** Penitenciární péče

POSTOJ ROMŮ K INTEGRAČNÍM SNAHÁM

ROMANY ATTITUDES TOWARDS THE
INTEGRATION ENDEAVOUR

Bakalářská práce: 09–FP–KSS–4016

Autor:

Podpis:

Veronika POPELKOVÁ (LUDVÍKOVÁ)

Adresa:

Čechova 621/32

278 01, Kralupy nad Vltavou

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Elichová, Ph. D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
55	20	0	0	13	2 + 1CD

V Liberci dne:

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji – li bakalářskou práci nebo poskytnu – li licenci k jejímu využití, jsem si vědom(a) povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne:

Podpis:.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. Markétě Elichové, Ph.D. za její trpělivost a konstruktivní přístup k vedení mé práce, za její cenné rady, bez nichž by tato práce nevznikla a dále potom panu Ing. Pavlu Bartošovi, MBA za jeho pomoc při realizaci praktické části této práce, kdy mi umožnil a zařídil kontakt s romskou komunitou v Libčicích nad Vltavou a byl skvělým konzultantem při tvorbě celé bakalářské práce.

Na závěr bych ráda poděkovala své mamince, paní Zdeňce Ludvíkové, bez jejíž podpory a víry bych dnes tyto řádky na tomto místě nikdy nemohla napsat a své dceři, Anně Popelkové za to, že mě má ráda, i když jsem se jí během studia nemohla věnovat tak, jak bych chtěla a jak by si zasloužila.

Název bakalářské práce: Postoj Romů k integračním snahám

Název bakalářské práce: Romany attitudes towards the integration endeavour

Jméno a příjmení autora: Veronika Popelková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2009/2010

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Markéta Elichová, Ph.D.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou integrace Romů do majoritní společnosti z pohledu Romů samotných a vycházela ze současného stavu české společnosti, kdy se o problematice integrace hovoří především vzhledem k historické náročnosti tohoto tématu a vzhledem rostoucímu nacionalismu a projevům rasové a etnické nesnášenlivosti nejen v České republice, ale v celé Evropě konce 20. století a na počátku 21. století.

Jejím cílem bylo zjistit, zda Romové chtějí být integrováni. Dalším záměrem práce byl bližší pohled na výše uvedený proces integrace z pohledu samotných Romů.

Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisovala, zjišťovala a zdůvodňovala situaci Romů v českých zemích od poválečného období od roku 1945 až po výrazné změny po roce 1989.

Praktická část zjišťovala pomocí řízeného rozhovoru postoje 70 Romů z Kralup nad Vltavou a Libčic nad Vltavou k procesům integrace. Výzkumný vzorek populace tvořili Romové různého pohlaví, věku a vzdělání.

Dominantním závěrem výzkumu se ukázal fakt, že Romové usilují o integraci do majoritní společnosti a pojem integrace nejčastěji chápou jako „společné bezkonfliktní soužití s majoritní společností“. Další prioritou v chápání integrace je pracovní uplatnění.

Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možno považovat pozitivní postoj romské menšiny k řešení problémů spojených s integrací a fakt, že zvláště mladší generace Romů chápou potřebu vzdělání, které je základní podmínkou integračních procesů.

Klíčová slova: Rom, integrace, romská minorita, společné soužití, práce, majoritní společnost, vzdělání

Resumé:

Die Bachelorarbeit hat sich mit der Problematik der Romintegration in die Mehrheitsgesellschaft beschäftigt, und zwar durch den Blick der Romen selbst und ist aus dem gleichzeitigen Zustand der tschechischen Gesellschaft ausgegangen, wann man von der Problematik der Integration spricht, und das vor allem in Hinsicht auf den historischen Aufwand diese Themas und in Hinsicht auf den wachsenden Nationalismus und Rede an die Rassen und Etnischunverträglichkeit nicht nur in der Tschechischen Republik, sondern auch in ganzen Europa Ende 20. Jahrhunderts und am Anfang 21. Jahrhunderts.

Ziel der Arbeit war festzustellen, ob Romen integriert werden wollen. Die weitere Arbeitsabsicht wurde der Nähere Blick auf höher gestellten Prozess Integrations aus dem Blick der Romen selbst.

Die Arbeit haben zwei Hauptbereiche gebildet. Es ging um den teoretischen Teil, der durch Bearbeitung und Präsentation der Fachquellen die Situation der Romen in den Tschechischen Ländern zu beschreiben, geklärt und begründet hat, und zwar ab der Nachkriegszeit von Jahre 1945 bis zu die markante Änderungen nach Jahre 1989.

Der praktische Teil hat durch gesteuerten Gespräch die Stellung der 70 Romen aus Kralupy am Moldau und Libčice zu dem Integrationsprozess festgestellt. Vorschungsprobe der Population haben Romen verschiedener Geschlechts, Alter und Bildung gebildet.

Als dominanter Schluss der Forschung wurde sich die Tatsache erwiesen, dass Romen sich Integration in die Mehrheitsgesellschaft anstreben und Integrationsbegriff verstehen sie am häufigsten als „das gemeinsame konfliktlose Zusammenleben mit der Mehrheitsgesellschaft.“ Weitere Priorität in dem Integrationsbegreifen ist Arbeitsdurchsetzung.

Als größte Arbeitsbeitrag in Beziehung zu der gelösten Problematik kann man die positive Stellung der Romsminorität zu der Lösung Integrationsproblemmen halten und auch der Fakt, dass besonders jüngere Romsgenerationen Bildungsbedürfnis, das Grundaufgabe der Integrationsprozessen.

Schlüsselwörter:

Rom, Integration, Romsminorität, gemeinsames Zusammenleben, Arbeit, Mehrheitsgesellschaft, Bildung

Summary:

The bachelor's dissertation deals with the subject of integration of the Roma people into the majority society from their own point of view and is based on the current situation of the Czech society where the subject of the integration is discussed with regard to the historical demandingness of this topic and to the growing nationalism and manifestation of racial and ethnic intolerance not only in the Czech Republic, but in the whole of Europe on the turn of the 20th and 21st centuries.

The aim of the dissertation was to find out if the Roma people wish to be integrated. Another intention was to get a closer look at the abovegiven process from the Roma people's perspective.

The dissertation consists of two main areas. First of them was the theoretical part which describes, clarifies and explains the situation of the Roma population in the Czech region from the post war period after 1945 until the profound changes after 1989 by means of analysing and presenting specialised resources.

The practical part surveyed the attitude of 70 Roma people from Kralupy nad Vltavou and Libčice nad Vltavou to the integrative processes by means of controlled interview. The tested sample of population consisted of Roma people of different sexes, ages and education.

The main conclusion of the research was the fact that the Roma strive for integration into the majority society and the term integration they most often perceive as „coexistence with majority society free of conflict“. Another priority in the understanding of integration is the employment opportunity.

As the most important contribution of this dissertation with respect to its subject could be considered the positive attitude of the Roma minority to the solution of the problems connected with integration and the fact that especially the younger generations of the Roma are aware of the necessity of education, which is the precondition of the integrative processes.

Key words: Roma, Romani, integration, Roma minority, coexistence, employment, majority society, education

Obsah

1	Úvod	11
2	TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	13
2.1	Vymezení pojmů	13
2.2	Historický exkurz	14
2.3	Romové	17
2.3.1	Obecná rovina	17
2.3.2	Subetnika Romů v ČR	18
2.3.3	Romové jako specifická menšina	19
2.3.4	Optika majoritní společnosti	20
2.4	Pojmem integrace v Evropě a v podmínkách České republiky	21
2.4.1	Realita současného stavu	22
2.5	Problematika vzdělání , zaměstnanosti a zaměstnavatelnosti Romů	23
2.5.1	Podmínky pro integraci Romů do společnosti z hlediska vzdělávání	23
2.5.2	Postavení romského etnika na trhu práce	25
3	PRAKTICKÁ ČÁST	28
3.1	Cíl praktické části	28
3.2	Hypotéza	28
3.3	Popis výzkumného vzorku a jeho specifika	28
3.4	Popis zvolené techniky	28
3.5	Příprava realizace a výzkumu	29
3.6	Interpretace výzkumu	29
3.7	Výzkumná data	30
3.8	Shrnutí výsledků	45
4	Závěr	47
5	Navrhovaná opatření	48
6	Seznam literárních pramenů	50

7	Seznam použitých elektronických zdrojů	51
8	Seznam příloh	52

1 Úvod

Výběr tématu mé bakalářské práce ve druhém ročníku studia penitenciární péče, kdy bylo nutné zadat téma a vypracovat zadání bakalářské práce, se zdál být pro mou osobu poměrně složitým problémem.

Celou polovinu studia jsem se potýkala s praktickým problémem mého profesního života, a to s tím, že jsem do konce roku 2008 nepracovala v oblasti sociální práce a můj kontakt s tímto prostředím probíhal čistě na bázi teoretické školní přípravy a praktického výkonu praxe.

Během této praxe (Dům na půl cesty v Kralupech nad Vltavou) jsem se setkávala s romskými klienty, kteří vždy vykazovali určitá specifika oproti klientům z majoritní společnosti, práce s romskými klienty vyžadovala potřebu odlišného přístupu sociálních pracovníků, což mne prvotně zaujalo a přivedlo k myšlence zabývat se jejich postoji, názory a životním stylem ve své bakalářské práci.

Na počátku roku 2009 jsem nastoupila na odbor sociální péče v Kralupech nad Vltavou, oddělení dávek pomoci v hmotné nouzi, kde jsem se setkala se zcela novým typem klienta, populací potřebných klientů, z nichž je 50 % klientů romské národnosti.

V tomto období jsem se také přestěhovala do lokality města Kralupy nad Vltavou, kde žije vyšší podíl obyvatel romské minority a já se tak dostala do denního přímého kontaktu s Romy, jejich specifiky, zvláštnostmi a odlišným způsobem prožívání života.

Cílem mé bakalářské práce by měl být blízký pohled do života romské minority ve dvou přesně ohraničených lokalitách – Kralupy nad Vltavou a Libčice nad Vltavou, zjištění jejich postojů k otázkám integrace a návrh řešení přijatelných pro obě strany, minoritu reprezentovanou Romy a majoritu, tedy Gádži, kteří žijí těsně vedle sebe a přitom jsou jejich světy i přes snahu jdoucí napříč staletími a různými režimy stále velmi vzdáleny.

Obsahově se zaměřím na problematiku, která je z mého, subjektivního pohledu pro integraci Romů do majoritní společnosti nejdůležitější a zároveň tvoří nejpalčivější problém, z pohledu opět mého, tedy majoritního.

Jde o oblast společenského uplatnění, tedy zaměstnanosti, zaměstnavatelnosti Romů a s tím související problémem vzdělávání Romů, dále o oblast bezpečnosti a oblast přijetí Romů

většinovou společností, kdy je patrné, že většina Romů se potýká s problémem sociálního vyloučení.

Věřím, že tato práce a její výstup by mohl být zajímavým podnětem nejen pro majoritní společnost, ale i pro samotné Romy, právě pro nezkreslený pohled vycházející z vnitřních názorů a pohledů romské minority.

Výzkumná část této práce bude vedena metodou rozhovorů na přesně specifikované otázky, zaměřené a rozdělené dle tématu výše uvedeného.

Tato práce nemá ambici vyřešit definitivně integraci Romů do majoritní společnosti, ale poodhalit, zmapovat a naznačit další možné cesty jak společně a bezkonfliktně v procesu integrace pokračovat, čemu se vyhnout a na co dávat v procesu integrace možná větší důraz.

Za zcela nepatrně důležitý je také třeba považovat fakt, že mě k této práci přiměla má vlastní lidská zvědavost, kdy je pro mě práce v sociální oblasti a s Romy speciálně, naplněním určitého životního směřování a ráda bych se sociální práci s romským etnikem věnovala i v budoucnosti, po dokončení studia penitenciární péče.

Z vlastních, krátkých, ale velmi osobních zkušeností z občanského soužití s Romy mohu usuzovat, že pohled většinové majoritní společnosti je do velké míry zkreslen právě mediálním obrazem, určitou zažitou zkušeností let dávno minulých a z celkového fungování české společnosti směrem k romské populaci.

Romové jsou z mého pohledu a zkušenosti také výbornými sousedy, skvělými muzikanty, lidmi s přehledem, vztahem k rodině a komunitě, ve které žijí.

Tato práce by měla životní postoje Romů přiblížit všem, kteří se o ně opravdu zajímají a mají opravdový zájem o sbližování našich životů, kterému se jinak, studeně, říká proces integrace.

2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

2.1 Vymezení pojmů

Integrace

„Integraci rozumíme soužití jednotlivců ze dvou či více skupin s odlišnými kulturními vzorci, pravidly chování, stupnicemi hodnot apod., které umožňuje jednotlivcům náležejícím do jakékoli z těchto skupin ponechat si jejich specifika, a zároveň zaručuje členům všech těchto skupin rovnoprávné postavení (nedochází tedy k diskriminaci členů některé skupiny).“¹

Asimilace

„Asimilaci rozumíme kulturní či jazykové rozplynutí jedné kultury (obvykle menšinové) v kulturu jiné (obvykle většinové). Prostřednictvím kontaktu příslušníci menšiny ztrácejí svá kulturní specifika, převzou kulturní vzorce většiny a stanou se její součástí. Asimilace je při styku dvou rozdílných kultur velice častým a běžným jevem.“²

Národnost

„Tento pojem je v ČR používán jako označení příslušnosti k etnickému, nikoli politickému národu.“³

Národnostní menšina

„1. Skupina osob téže národnosti, žijící v prostředí jinonárodnostní většiny. Určující je tedy kvantitativní poměr příslušníků národnosti v daném teritoriu. 2. Skupina osob téže národnosti, která je v daném prostoru početně v menšině, zatímco v jiném státě táž národnost tvoří většinovou společnost. Rozhodující je zde vztah k „národnímu státu“ existujícímu mimo území obývané menšinou. Toto pojetí by ovšem a priori vylučovalo užití termínu národnostní menšina pro národy, které nevytvořily státní útvar.“⁴

¹ BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Políciista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 10.

² BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Políciista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 9.

³ BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Políciista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 11.

⁴ ŠIŠKOVÁ, TATJANA, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1 vyd. Praha: Portál, 1998. s. 199.

Národnostní menšina dle zákona č. 273/2001Sb.

„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“⁵

2.2 Historický exkurz

„Kas hin kher, ta les hin ča jekh, kas kher nane, ta les hin šel.

Kdo má dům, má obydlí jen jedno, ale ten kdo dům nemá, má jich sto.“

„Předkové dnešních Romů patřili pravděpodobně k původnímu obyvatelstvu Indie, které bylo někdy v polovině 2. tisíciletí př. n. l. buď vytlačeno do těžko přístupných a okrajových oblastí, nebo podmaněno a včleňováno do velmi složitého sociálního systému.“⁶

„Předkové Romů patrně příslušeli k nejnižším a opovrhovaným kastám, které se nazývaly specifickými jmény, ale majoritní společnost je znala pod souhrnným označením Domové. Monoprofesnost, stejně jako trvalé obavy z období bez dešťů a následných hladomorů, tíživost kastovního systému a pravděpodobně i další příčiny vedly k územnímu pohybu domských kast, které směřovaly do úrodného Paňdžábu a odtud přes hranice indického subkontinentu dále na západ.

Exodus se uskutečňoval v několika proudech různých velikostí, které byly od sebe časově dost vzdálené a trvaly pravděpodobně v rozmezí od 3.-5. do 9.-10. stol.“⁷

⁵ 273/2001Sb. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. [on line] http://www.zakony.nawebu.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SB2001/273A1A02_000.HTM;skok#0009. [2010- 04-18]

⁶ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 5 vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 10.

⁷ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 5 vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 11 – 12..

„Teprve po opuštění Indie mohly výrazné odlišnosti od okolního perského obyvatelstva vyvolat u členů domských kast vědomí společného původu a název Dom se mohl stát skupinovým jménem pro celé etnikum. Indická cerebrální hláska *ḍ* se pak dialektologicky diferencovala a změnila se v Arménii v hlásku *l* (Lomové), v Sýrii v *d* (Domové) a v Evropě v *r* (Romové).

Před vstupem na evropskou půdu se kasty krok za krokem dělily do dvou proudů, z nichž méně početný postupoval podél severoafrického pobřeží a možná v 9. stol. Stanul na Pyrenejském poloostrově, zatímco základní proud mířil do Konstantinopole, odkud přeplul Dardanely a prodíral se pak přes Balkánský poloostrov do celé Evropy.“⁸

„První zprávy o Romech na našem území jsou z doby krátce po roce 1400. V té době se pohybovali střední Evropou v poměrně velkých skupinách vedených stařešiny.“⁹

„Na většině území Čech a Moravy byli Romové známí jak kočovníci. Používali typické vozy kryté plachtami, nebo maringotky tažené koňmi, ti nejchudší sami táhli své bédné vozíky. Prodávali své kovářské výrobky, kotle, koryta, atd., nebo levné zboží, které nakoupili.“¹⁰

Postupující vývoj společnosti však v běhu staletí postupně omezoval možnosti kočovných Romů, z nichž se pod tímto tlakem přirozeného vývoje stávali postupně lidé nežádoucí, obtížní a nepřizpůsobiví.

Bylo přijato několik právních norem, které měly za cíl „upravit a umravnit“ život romského obyvatelstva. Byly to legislativní úpravy pohybu romského obyvatelstva, kdy trestem bylo nejen vězení, ale také např. odebírání dětí či nucené práce.

„Před druhou světovou válkou žily na území dnešní ČR skupiny tzv. českých a moravských Romů, které se v letech 1939 – 1945 staly vedle Židů další pronásledovanou skupinou z důvodu rasy. Od roku 1942 byli Romové, kteří neuposlechli vládního nařízení o trvalém usazení (1939), transportováni do „cikánských táborů“ v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu (původně kárné pracovní tábory, později přeměněné na tábory sběrné a posléze

⁸ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 5 vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 12.

⁹ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. 1 vyd. Praha: Portál, 1998. s. 14.

¹⁰ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. 1 vyd. Praha: Portál, 1998. s. 16.

„cikánské“). Tábory byly o rok později zrušeny a jejich obyvatelé byli deportováni do koncentračního tábora Osvětim II – Březinka, Buchenwald, Bittelbau a dalších. Ze zhruba šesti tisíc osob náležejících k českým a moravským Romům, kteří žili před válkou na území protektorátu, přežilo válku necelých šest set lidí.“¹¹

Krátce po válce se odhady počtu Romů na území dnešní ČR pohybovaly mezi 600 – 1000 osobami. V roce 1947 to již bylo cca 101 000 osob, z čehož 16 000 osob žilo v Čechách a zbylých 85 000 osob na Slovensku. Po odsunu německého obyvatelstva bylo zapotřebí osídlit pohraniční oblast Čech, a tak začalo nejprve dobrovolné přesídlování Romů ze Slovenska do Čech, později to bylo i nucené stěhování, kdy docházelo ke strhávání celých romských osad na Slovensku.

„Významným historickým mezníkem pro určitou část obyvatelstva žijícího na území Československa bylo schválení zákona č. 74/1958Sb., o trvalém usídlení kočujících osob. Tento zákon ukládal všem osobám žijícím kočovným nebo polokočovným životem zanechat dosavadního způsobu života a usadit se na jednom místě – týkal se tedy i tzv. olašských Romů, kteří tvoří asi 10% romské populace na území dnešní ČR.“¹²

Období šedesátých až osmdesátých let minulého století bylo ve znamení různých pokusů o řešení tzv. „romské otázky“, kdy se komunistický režim snažil o asimilaci romského obyvatelstva do majoritní společnosti.

Na romské obyvatelstvo bylo při těchto snahách ovšem stále nahlíženo jako na občany druhořadé kategorie, zaostalé a degenerované.

Účelem integrace v pojetí komunistického režimu byla naprostá kapitulace Romů, jejich odklon od tradiční kultury, jazyka a myšlení.

V listopadu roku 1989 se mnohé v životě Romů změnilo, stejně jako v životě majoritní společnosti. Romové se stali svébytnou národnostní menšinou se všemi právy, které menšinám v České republice náleží. Část Romů začala hledat svou identitu a rozvíjet svou kulturu. Pro Romy však tento historický předěl znamenal ještě více, než pro většinovou společnost naší republiky, a to možnost užívat svého jazyka a pěstovat svou národní kulturu.

¹¹ BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Políista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 25.

¹² BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Políista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 25.

„Na druhé straně došlo k výraznému zhoršení ekonomického a společenského postavení řady Romů. Ekonomická transformace způsobila prohlubování sociálních nerovností a některé vrstvy obyvatelstva se ocitly na okraji společnosti. Zejména lidé, kteří byli v předchozích obdobích zaměstnávání jako nekvalifikovaná pracovní síla, se nedokázali adaptovat na nové podmínky na trhu práce.

Vytvořila se vrstva nezaměstnaných, kteří se stali závislími na systému státní sociální podpory a dostali se do koloběhu sociálního vyloučení (nezaměstnanost – nízké příjmy – špatné bydlení – neplacení nájmu atd.).“¹³

Všechny výše uvedené skutečnosti vedly k tomu, že v roce 1997 došlo k několika emigračním vlnám, při kterých odešla řada romských rodin nejprve Kanady a poté co Kanada zavedla vízovou povinnost pro občany České republiky, začaly rodiny Romů mířit do Velké Británie.

2.3 Romové

2.3.1 Obecná rovina

„Odhaduje se, že v západní Evropě žije asi 1,5 milionu Romů a ve východní Evropě pak více jak tři miliony. V České Republice Romové tvoří početně nejvýznamnější etnickou menšinu. Takové tvrzení jistě narazí na odpor těch, kterým se zdálo, že výsledky sčítání v roce 2001 udělaly za **našimi problémy** s Romy tečku. K romské národnosti se totiž přihlásilo jen necelých **12 tisíc** občanů naší republiky. Některým tak spadl kámen ze srdce. Problémy Romů totiž v jejich očích ztratily na společenské závažnosti.“¹⁴

„Popsaný alibistický postoj má přinejmenším dvě komponenty. V první řadě se opírá o falešnou představu, podle níž má většinová společnost problémy s Romy (tzn. kdyby Romové problémy nezpůsobovali, bylo by vše v pořádku). Slovní obrat, který je takto používán, prozrazuje etnocentrickou orientaci autora. Ve skutečnosti jsou naše problémy vzájemné. Romové nezřídka narážejí na bariery, které jim neumožní žít důstojný a a spokojený život v české společnosti a současně jsou pro většinu obyvatel způsob života a kultura Romů tak „nesrozumitelné“, že ve výsledku se vzájemné vztahy stále udržují na velmi „chladné“ úrovni.

¹³ BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Políista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 26.

¹⁴ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. 1 vyd. Praha: Portál, 2003. s. 11.

Nelze tedy brát obtíže Romů jako problémy, které mají příslušníci většiny s Romy, ale jako nedostatky v našem **vzájemném soužití**.¹⁵

„Romové představují jednu z nejpočetnějších menšin, která se profilovala a emancipovala teprve v nedávných desetiletích a zvláště pak v polistopadovém období po r. 1989. Základem jejich etnické identity je jazyk, slovesnost a kulturní tradice.“¹⁶

2.3.2 Subetnika Romů v ČR

Odhady počtu Romů na území České republiky se odhadují na 300 tisíc osob, přičemž populační křivka romského etnika stále narůstá.

„Romové se navzájem liší (přesněji lišili) svým dialektem, zvyky a typickým stylem oblékání, ale i příslušností k jednotlivým skupinám. Na území České republiky žijí čtyři skupiny: Sinti, Rumungro, Ungrikorom a Valachrom (olašští Romové).“¹⁷

„Němečtí Romové si v českých zemích uchovali styl sezonního polokočovního života, zejména jako zaměstnanci a provozovatelé kolotočů a lunaparků, cirkusoví artisté a techničtí pracovníci cirkusů. Z pohledu ostatních Romů se Sintiové jeví jako „světlí“.“¹⁸

„Čeští a moravští Romové v drtivé většině nepřežili druhou světovou válku. Po roce 1945 přišly do České republiky skupiny tzv. slovenských a maďarských Romů, kteří do této doby žili usedlým způsobem života v osadách na středním a východním Slovensku (živil se například jako kováři, korytáři či hudebníci). Olašští Romové označují tyto skupiny jako „Rumungri“ (tento termín pochází z Rom Ungro, tedy uherský Rom). Slovenští a maďarští Romové jsou si kulturně velmi podobní, odlišuje je zejména jiný dialekt romštiny. Dnes tvoří zhruba 90% romské populace v ČR.“¹⁹

„Další subetnickou skupinou Romů žijících na území ČR jsou Romové olašští. Jsou to potomci kočovných skupin, které se do střední Evropy dostaly v 19. Století z Rumunska

¹⁵ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. 1 vyd. Praha: Portál, 2003. s. 11.

¹⁶ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 5 vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 104.

¹⁷ ACTON, Thomas – GALLANT, David – VONDRÁČEK, Pavel. *Romové*. 1 vyd. Praha: Svojtka & Co., 2000. s. 39.

¹⁸ ACTON, Thomas – GALLANT, David – VONDRÁČEK, Pavel. *Romové*. 1 vyd. Praha: Svojtka & Co., 2000. s. 39 – 40..

¹⁹ BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Policista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 37.

(etymologie slova olašský se odvozuje od názvu území Valachie, součásti dnešního Rumunska). Olašští Romové se tradičně živili jako obchodníci, překupníci s koňmi či kotláři, olašské ženy prosluly věštěním z rukou či vykládáním karet. Tyto skupiny až do roku 1959, kdy byly násilně usazeny, na území Československa kočovaly. Od slovenských, resp. maďarských Romů je kromě tradičního kočovnictví odlišují kulturní normy, zvyky a dialekt. Olaši tvoří zhruba 10% romské populace u nás.²⁰

Olaši si udrželi snad nejdéle romský hodnotový systém, formovaný kočovným a kmenovým způsobem života. Mnozí badatelé pokládají za největší opatrovníky starých tradic právě olašské Romy, kteří jsou roztroušeni po celém světě.²¹

Mezi skupinami olašských a slovenských Romů existují značné rozdíly. Je známo, že obě skupiny jsou pevně vymezeny, liší se kulturními vzorci chování, sňatky mezi oběma skupinami jsou záležitostí zcela ojedinělou a jejich jazykové dialekty se natolik odlišují, že si velmi často mezi sebou nerozumí.

2.3.3 Romové jako specifická menšina

„Romové tvoří v České republice specifickou menšinu. Žijí na samém okraji společnosti. Mají velmi nízkou životní úroveň, vysokou míru nezaměstnanosti a tíživou finanční a bytovou situaci. Vyznačují se degradovaným stupněm vzdělání a kvalifikace a jsou závislí na podporách. Stratifikují se do různých subetnicit, kterým chybí historické a teritoriální zakotvení. Přistupují laxně k dodržování zákonů obecně přijímaných norem. Majorita se vůči nim uzavírá a chová se k nim xenofobně až rasisticky.“²²

Do tíživých životních situací se dostávají ve svém životě samozřejmě i mnozí lidé z majoritní společnosti. Nabízí se tedy otázka, proč tyto situace řeší Romové s většími obtížemi, nebo, proč jsou tyto problémy pro Romy prakticky nepřekonatelné.

„Příslušníci české většinové společnosti mají obvykle výchovou ve škole a rodině silněji vštípené postoje, které je vedou k samostatnému vyřešení situace. Zároveň jsou více

²⁰ BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Políista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 37.

²¹ ACTON, Thomas – GALLANT, David – VONDRÁČEK, Pavel. *Romové*. 1 vyd. Praha: Svojtka & Co., 2000. s. 40.

²² NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 5 vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 22.

obklopeni lidmi, kteří to dokážou, a slouží jim jako pozitivní příklady. Naproti tomu děti rodičů, kteří během 90. let poznali, že je možné udržet se na živu jen z dávek sociální ochrany, už se samozřejmě na tyto dávky spoléhají. Někdy je to doprovázeno i pocitem, že jde o samozřejmou povinnost státu. Takový postoj je zbytečné morálně odsuzovat. Bylo by dobré věřit, že všichni mají stejné šance na úspěch, a tudíž i stejnou povinnost stát na vlastních nohou. Ve skutečnosti lidé z menšinového kulturního prostředí téměř nemají na vybranou.²³

2.3.4 Optika majoritní společnosti

Pro optimální zhodnocení situace, týkající se soužití majoritní české společnosti s romskou minoritou je také zapotřebí, podívat se na celou záležitost očima majority, která o romské otázce diskutuje až pozoruhodně často, jak vyplývá z různých výzkumů a přibývajících počtu konferencí, shromáždění a jednání různých úrovní, týkajících se otázky romské integrace, kterou ale většinová společnost považuje spíše za tzv. „romský problém“.

Negativistický postoj vůči Romům je v naší, české společnosti hluboce zakořeněn.

Naskýtá se tedy otázka, proč tomu tak je. Názory na Romy se formovaly několik staletí, je těžké proti takto hluboce zakořeněným názorům a výtkám nalézat adekvátní odpovědi a je nutné zdůraznit, že negativní vztah k Romům je velmi často založen na těchto zakořeněných názorech, které se v běhu času staly jakýmsi dogmaty, přičemž se nejedná o rasismus v jeho čisté podobě.

„Pravděpodobně nejfrekventovanější výtkou je předpoklad, že Romové se dopouštějí kriminality podstatně častěji, než je tomu u majoritní společnosti obvyklé. Navíc veřejné mínění majority soudí, že pro mnohé Romy není trestněprávní postih ničím odstrašujícím a že pobyt ve vězení je pro ně vlastně štěstím, neboť se zde mají tak, jak si nezaslouží.“²⁴

„Dalším iritujícím předpokladem majoritní společnosti je obecné přesvědčení, že se Romové snaží vyhýbat poctivé práci, snaží se žít příživnický, usilují o zneužívání sociálních

²³ BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Políista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. s. 32.

²⁴ VEČERKA, Kazimír. Romové a sociální patologie. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. Kapitola 18.3, s. 419.

dávek a když pracují, jsou nespolehliví, neukáznění a odborně nezpůsobilí, a tím nepoužitelní pro značnou část možných pracovních profesí. „²⁵

„Majorita má dále dojem, že se Romové nechtějí vzdělávat, že unikají naší „až nemístné“ snaze poskytnout jim vzdělání. „Naschvál“ nechodí do školy, rodiče je v tom podporují. Navíc „nechtějí“ absolvovat ani celou zvláštní školu, kam se je „z naší dobré vůle“ snažíme zařadit, abychom takto zlomili jejich odpor k formální edukaci.“²⁶

Většina členů majoritní společnosti se také domnívá, že institut tzv. „velkých romských rodin“ absolutně nefunguje, že romské rodiny jsou z větší části nefunkční a že jsou pro výchovu potomků naprosto nevhodným prostředím.

Dále se majoritní společnost velmi podivuje nad počtem dětí, které se v romských rodinách rodí, nad nízkou věkovou hranicí prvorodiček a nad počtem romských dětí, které jsou umísťovány do ústavů.

„Všechny tyto hrubě obviňující předpoklady vedou majoritu k závěru, že Romy není vhodné pouštět do svého světa, že je třeba od nich udržovat preventivní distanci. Obecně pak majorita vnímá Romy jako skupinu lidí, jež se od ní v mnoha směrech liší, což by nebylo tak zlé, kdyby se odlišnost neinterpretovala téměř všeobecně jako negativní skutečnost.“²⁷

2.4 Pojem integrace v Evropě a v podmínkách České republiky

Pojem integrace etnické menšiny je v Evropě vnímán a realizován různými způsoby a existuje zde několik různých přístupů a modelů.

Dle modelu francouzského je pod pojmem integrace možno spatřovat asimilaci kulturně odlišné entity do většinové společnosti.

²⁵ VEČERKA, Kazimír. Romové a sociální patologie. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. Kapitola 18.3, s. 419.

²⁶ VEČERKA, Kazimír. Romové a sociální patologie. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. Kapitola 18.3, s. 419.

²⁷ VEČERKA, Kazimír. Romové a sociální patologie. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. Kapitola 18.3, s. 420.

Anglický model spatřuje integraci ve vytváření multikulturního prostředí, akceptaci odlišných hodnotových žebříčků a úpravě majoritních pohledů a postojů vůči etnické menšině.

„Současná situace v českých zemích (reprezentovaná především vztahem české majority a romské minority) při zběžném pohledu asi nejvíce připomíná německý model. Je zde deklarovaná tolerance ke kulturním odlišnostem, ale současně jsou tyto kulturní odlišnosti vnímány jako nežádoucí a jejich „žití“ odsuzuje jedince do pozice druhořadého občana. Na druhé straně ale občané, příslušníci minority, kteří stereotypizovaný model kulturní odlišnosti nenaplnují a ani nechtějí naplňovat, jsou díky přisouzené etnicitě (která má v našich zemích dlouhou tradici) v podstatě nuceni být kulturně odlišní, protože se to od nich očekává.“²⁸

Sousloví „integrace Romů“ je v české společnosti hojně užívaným pojmem ve všech debatách, záležitostech a příležitostech, které se Romů nějakým způsobem týkají.

Většina debat o této otázce přitom vychází z nesprávného předpokladu, že Romové jako celek integrování nejsou.

„Zapomíná se na to, že velká část Romů by snadno mohla být integrována, kdyby nebyli diskriminováni, nemluvě o těch, kteří integrování podle požadavků majority už jsou, ale jejich diskriminaci to nijak nesnižuje.“²⁹

Integrace Romů do majoritní společnosti je závažným aktuálním úkolem České společnosti. Jde o úkol multidisciplinární. K jeho realizaci bude potřeba odborný přístup sociologů, psychologů, pedagogů, lékařů a dalších odborníků. Domnívám se, že bude nutné z pohledu legislativy ustanovit funkční přechodná ochranná opatření k zajištění integrace Romů do majoritní společnosti. Bez těchto limitovaných regulativů bude docházet k hlubšímu propadu Romů až na samé sociální dno společnosti. To je i pro majoritní společnost nepřijatelné.

2.4.1 Realita současného stavu

„Romové se v poslední době dostávají do značně paradoxní situace. Na jedné straně se ji sice dostává narůstající politické pozornosti ve smyslu formálních vládních a jiných politických

²⁸ ŠTĚCHOVÁ, Markéta a kol. *Romská minorita a postupy integrace*. 1 vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. s. 6.

²⁹ JAKOUBEK, Marek – HIRT, Tomáš. *Romové: Kulturologické etudy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 146.

iniciativ, čehož výsledkem je skutečnost, že romské politické aktivity dosahují úrovně, jež v historii nemá obdoby, nicméně – jak připomíná Delia Grigore-na straně druhé se skutečné životní podmínky a příležitosti většiny Romů v postkomunistických zemích střední a východní Evropy dramaticky zhoršují³⁰.

Každý, kdo se otázkou integrace Romů do společnosti zabývá, si jistě někdy v životě položil otázku nalezení funkčního vyřešení romského problému. A je více než jisté, že si tuto otázku pokládají i lidé zcela nezainteresovaní, lidé z majoritní i minoritní společnosti, kterým není lhostejný stav občanské společnosti. A pokládají si ji hlavně Ti lidé, kteří jsou konfrontováni každodenními problémy z jedné či druhé strany spektra společnosti.

„Zatímco někteří zúčastnění si myslí, že součástí problému je malá míra kulturní emancipovanosti a politické účasti Romů jakožto skupiny, jiní si myslí, že problémem je toliko chudoba, kterou politická nebo kulturní emancipace nevyřeší. Jedni se domnívají, že čeští Romové jsou neúspěšní, protože se příliš asimilovali, jiní, že jsou neúspěšní, protože se asimilovali málo³¹.“

2.5 Problematika vzdělání, zaměstnanosti a zaměstnavatelnosti Romů

2.5.1 Podmínky pro integraci Romů do společnosti z hlediska vzdělávání

„Podmínkou zvýšení vzdělanostní úrovně romského etnika je akceptování etnických, sociálních a kulturních odlišností ve výchovně - vzdělávacím procesu. Zdá se být obtížné umísťovat ve školách děti, aniž by byly postupně integrovány do společnosti, ve které se cítí naprostými cizinci.“³²

„Úroveň vzdělání romské populace je neobyčejně nízká. Projevuje se negramotností ve starších věkových skupinách a rozsáhlou pologramotností u mladších věkových skupin. S rostoucím věkem přibývá zastoupení negramotných osob. Nízkou vzdělanostní úroveň mají i Romové mladší věkové kategorie, většinou prošli jen základním vzděláním bez další kvalifikace.“³³

³⁰ JAKOUBEK, Marek – HIRT, Tomáš. *Romové: Kulturologické etudy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 92.

³¹ HIRT, Tomáš – JAKOUBEK, Marek. *„Romové“ v osidlech sociálních vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. S. 68.

³² ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 2 vyd. Praha: Grada, 2001. s. 42

³³ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 2 vyd. Praha: Grada, 2001. s. 42

Je nesporné, že neuspokojivá sociální situace Romů je výsledkem složitého řetězce následných příčin, jejichž studium přesahuje rámec této práce. Co se týká vzdělání, je třeba si uvědomit, že pojem vzdělání chápe majorita většinou jako proces absolvování základní, střední a vysoké školy. U minority je ovšem latentním problémem nedostatečná úroveň

zejména předškolní výchovy. Romské dítě, většinou vyrůstá izolovaně od majority a nemá zafixovánu celou škálu návyků tak, jak je tomu běžně u předškolních dětí, žijících v majoritní společnosti. Je zřejmé, že takové romské dítě po příchodu do základní školy silně hendikepováno. Zde začíná tedy z pedagogického pohledu problém romského vzdělání a tedy získávání další kvalifikace. Z tohoto úhlu pohledu se zdá, že absolvování vysoké školy romskými studenty je v současném systému školství ve vztahu k Romům spíše statistickým zázrakem.

Po ukončení základní školy odchází většina romské mládeže do učebních oborů, které ale s úspěchem dokončí jen malá část z celkového počtu romských žáků, kteří do učebního oboru nastoupili. Někteří přijatí žáci do učebního oboru vůbec nenastoupí a velká část skončí během studia.

Všechny výše uvedené skutečnosti mají za následek zhoršené podmínky pro uplatnění na trhu práce, kdy se z těchto mladých lidí s nedostatečným vzděláním stávají lidé dlouhodobě nezaměstnaní.

„Některé z hlavních příčin školní neúspěšnosti romských dětí:

- odlišný jazykový vývoj;
- odlišná kvalita plnění funkce rodinné výchovy;
- u některých Romů nedocenění významu vzdělání;
- nedostatečná příprava na školu;
- nižší informovanost části dětí vyplývající ze sociální izolovanost mnohých rodin;
- nedostatečná připravenost učitelů pro práci s minoritami;“³⁴

³⁴ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 2. vyd. Praha: Grada, 2001. s. 42 – 43.

Je nutné zdůraznit, že jednou z nejzákladnějších příčin neúspěchu romských dětí při snaze o získání vzdělání je fakt, že tyto děti neovládají v potřebné míře vyučovací jazyk.

„K objektivním příčinám, které ztěžují romským dětem přístup ke vzdělání, přistupuje i jedna subjektivní, tu však nelze generalizovat. Je jí vnitřní vztah Romů ke vzdělání. Vzdělání nezaujímá v jejich hodnotové orientaci významnější postavení. Romové jsou orientováni hmotně, ve snaze vyrovnat se co nejrychleji po vnější stránce ostatnímu obyvatelstvu. Rom, který se rozhodne pro získání vzdělání, nastoupí nesmírně těžkou cestu, která je svoji náročností naprosto neadekvátní společenské a ekonomické prestiži na jejím konci.“³⁵

„Vztah učitelů k žákům romského původu je výrazně ovlivňován úrovní vědomostí o romském etniku. Tlak veřejného mínění, nespokojivá spolupráce s romskou rodinou, nízká sociokulturní úroveň některých rodin, toto vše přispívá k horšímu přístupu k romským dětem.“³⁶

2.5.2 Postavení romského etnika na trhu práce

Postavení romského etnika na trhu práce je do jisté míry ovlivněno některými specifiky romské etnické menšiny.

Mezi znevýhodňující specifika patří především:

- „ nekvalifikovanost a nespolehlivá pracovní morálka s výraznou pracovní a územní fluktuací,
- nelegální a společností odmítané způsoby obživy (krádeže, prostituce apod.) vedoucí ke zvyšování kriminality a snižování pocitu bezpečnosti,
- záporný vztah k majetku, charakterizovaný často negativním přístupem ke vžitě tradiční kultuře bydlení,
- určité nehygienické a zdravotní podmínky, ve kterých žijí a které jsou z hlediska života majoritní společnosti neakceptovatelné.

³⁵ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 2 vyd. Praha: Grada, 2001. s. 43.

³⁶ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 2 vyd. Praha: Grada, 2001. s. 44.

Tato paušalizující hodnocení ze strany majoritní společnosti, zesilované negativními informacemi médií, nepříznivě ovlivňuje přístup zaměstnavatelů k zaměstnávání příslušníků tohoto etnika.³⁷

Z hlediska historického lze konstatovat, že zákonná omezení, která osudy romského etnika v českých zemích po celá desetiletí formovala, zvláště pak zákon o zákazu kočovného způsobu života z roku 1958, měla a má za následek vymizení tradičních romských řemesel. Proto kromě obchodu, kterému se na území ČR věnují převážně olašští Romové a hudby, nelze v dnešní době žádné zaměstnání považovat za typicky romské.

„Romští muži upřednostňují zaměstnání vyžadující minimální vzdělání a která se vykonávají venku, „pod širým nebem“. Zásadním problémem ale zůstává jejich velmi vysoká nezaměstnanost.

Většina Romů má pouze základní vzdělání. Pouhému zlomku Romů se podařilo vystudovat vysokou školu.³⁸

„V období přechodu na tržní hospodářství, které má požadavky na vyšší kvalifikační strukturu a na způsobilost provádět určité druhy odborných prací, se tento handicap – nízká kvalifikační úroveň – stal nejsilnějším důvodem (často nepostižitelně rasově zabarveným) k propouštění a nezaměstnávání velké části nekvalifikovaných osob romského původu.“³⁹

V posledních dvaceti letech došlo k jistému, nezanedbatelnému útlumu v odvětvích, kde byli méně kvalifikovaní Romové zaměstnáváni. Jde o stavební, hutní a zpracovatelský průmysl a dále o zemědělství, které se ve velké míře mechanizovalo a celkově tak ubyl počet zvláště sezónních pracovních míst, kde byli Romové zaměstnáváni.

Tento úbytek pracovních příležitostí je o to palčivější, že na místa dříve obsazovaná romskými zaměstnanci, byli a jsou přijímáni zaměstnanci z jiných zemí – ukrajinského, polského či slovenského původu, kteří mají z hlediska zaměstnavatelů lepší pracovní morálku, nižší nároky na sociální zabezpečení a vyšší kvalifikaci.

³⁷ KAPLAN, Petr. Romové a zaměstnanost neboli zaměstnatelnost Romů v České republice. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. Kapitola 15, s. 352 - 353.

³⁸ ACTON, Thomas – GALLANT, David – VONDRÁČEK, Pavel. *Romové*. 1 vyd. Praha: Svojtka & Co., 2000. s. 47.

³⁹ KAPLAN, Petr. Romové a zaměstnanost neboli zaměstnatelnost Romů v České republice. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. Kapitola 15, s. 360.

Všechny výše jmenované faktory vedly a vedou k zesílení disproporce mezi majoritní a minoritní společností a prohlubují závislost na sociálních dávkách.

„U některých se objevila snaha řešit tuto situaci odchodem do zahraničí, u dalších pak zvýšenou radikalizací požadavků na majoritní společnost. Řada z nich se postupně plně orientovala na jiné způsoby obživy, které však nebyly vždy v souladu se zákonem.“⁴⁰

„Ve státních službách se v poslední době zvýšil počet romských policistů a učitelů, jejich počet je ovšem stále malý a nestačí na změnu názoru „mlčící české většiny“, že Romové jsou nevzdělaní a nekulturní.“⁴¹

⁴⁰ KAPLAN, Petr. Romové a zaměstnanost neboli zaměstnatelnost Romů v České republice. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. Kapitola 15, s. 362.

⁴¹ ACTON, Thomas – GALLANT, David – VONDRÁČEK, Pavel. *Romové*. 1 vyd. Praha: Svojtka & Co., 2000. s. 7.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části této bakalářské práce je zjistit postoj středočeské romské menšiny k procesům integrace.

Hlavní výzkumnou otázkou je: Usilují Romové o integraci do majoritní společnosti?

3.2 Hypotéza

Romové chtějí být integrováni do majoritní společnosti.

3.3 Popis výzkumného vzorku a jeho specifika

Vzorek populace výzkumu tvoří Romové, blíže specifikovaní jako tzv. slovenští Romové, kteří byli organizovaně přesunováni (od 50. let minulého století) ze Slovenska do Čech. Tato bližší specifikace se projevuje velmi úzkými vazbami na komunity Romů na Slovensku.

Jedná se o Romy, kteří žijí v lokalitě měst Kralupy nad Vltavou a Libčice nad Vltavou. Tato dvě středočeská města jsou od sebe vzdálena 6 km.

Specifika romských rodin v lokalitě Kralupy nad Vltavou a Libčice nad Vltavou nejsou nijak výrazná, neboť obě lokality pojí rodinné svazky, dobrá dostupnost a podobné životní podmínky.

Zkoumaný vzorek populace tvoří celkem 70 osob mužského a ženského pohlaví, ve věku 18 – 65 let. Z celkového počtu zkoumaných osob, bylo 35 osob dotazováno v lokalitě města Kralupy nad Vltavou a 35 osob v lokalitě města Libčice nad Vltavou. Rozložení dotázaných – muži & ženy bylo zcela náhodné a záviselo pouze na ochotě dotazovaných účastnit se výzkumu pro téma této bakalářské práce.

Výzkumný vzorek celkového počtu 70 osob byl zpracován jako jeden výzkumný soubor, bez ohledu na skutečnost, že zúčastnění žijí ve dvou lokalitách, a to z důvodu velmi podobných životních podmínek a blízkosti obou lokalit.

3.4 Popis zvolené techniky

Pro tento výzkum byla zvolena metoda polořízeného rozhovoru, při kterém byl použit formulář s přesně vydefinovanými otázkami (viz. Příloha č.1) na téma postojů středočeské romské menšiny k otázkám integrace. Formulář se skládá ze tří tematických okruhů. Identifikace – bezpečnost – uplatnění a integrace. Otázky respondentům při rozhovoru byly

kladeny tak, aby nebyly otázkami návodnými, přičemž tazatelka zaznamenávala do předem připravených formulářů odpovědi dotazovaných osob, které dobrovolně s rozhovorem souhlasily. V případech, kdy respondent přesně neporozuměl otázce, byl dotaz podán jinými slovy tak, aby respondent významu pokládané otázky lépe porozuměl.

3.5 Příprava realizace a výzkumu

V přípravné fázi výzkumu byl vytvořen formulář se sumou otázek, rozdělených do tří tematických okruhů, jak uvedeno výše. Otázky byly zpracovány tak, aby odpovědi co nejpresněji postihovaly hlavní výzkumnou otázku a dále potom, aby byly pro respondenty jasné a výstižné, případně, aby tyto otázky neposkytovaly návod na odpověď. Všechny formuláře vyplňovala autorka bakalářské práce, a to v bydlejších dotazovaných osob. S vybranými osobami nevážou tazatelku žádné vztahy či vazby.

Vytypované lokality měst Kralupy nad Vltavou a Libčice nad Vltavou byly vybrány zcela záměrně, neboť zde žije poměrně velká komunita Romů, kteří jsou různým způsobem spřízněni, žijí v podobných podmínkách a disponují obdobnými životními zkušenostmi.

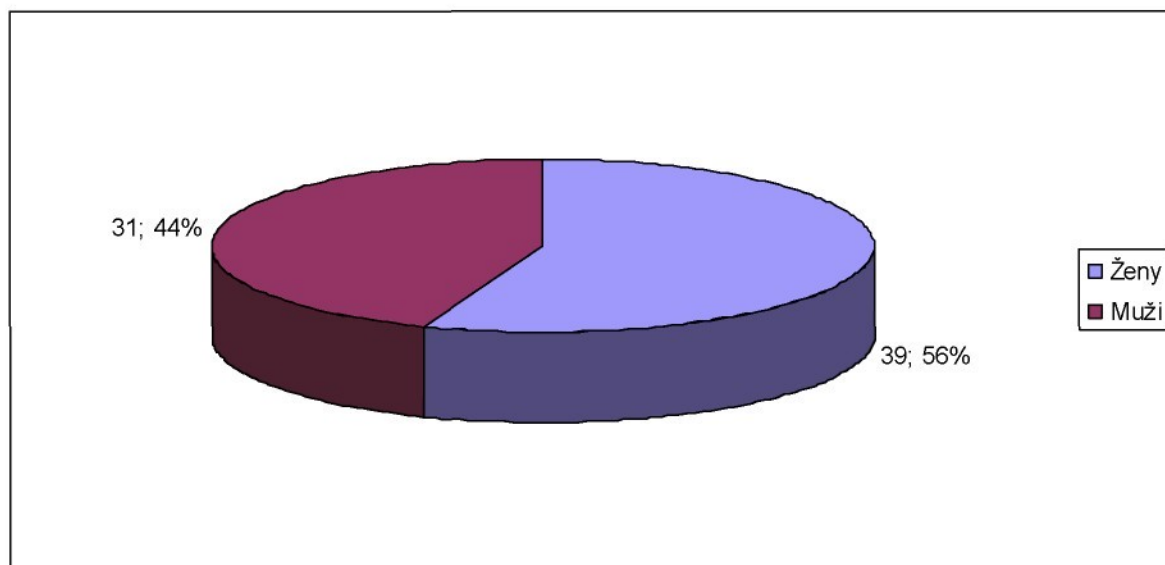
Tazatelka pracuje na odboru sociální péče v Kralupech nad Vltavou, a proto je obeznámena s problematikou romského etnika, žijícího ve výše uvedených lokalitách (viz Příloha č. 2).

3.6 Interpretace výzkumu

Získaná výzkumná data byla převedena do programu MS Excel a s použitím funkce grafy bylo provedeno grafické vyhodnocení výzkumu.

3.7 Výzkumná data

Otázka č. 1: Jste žena nebo muž?

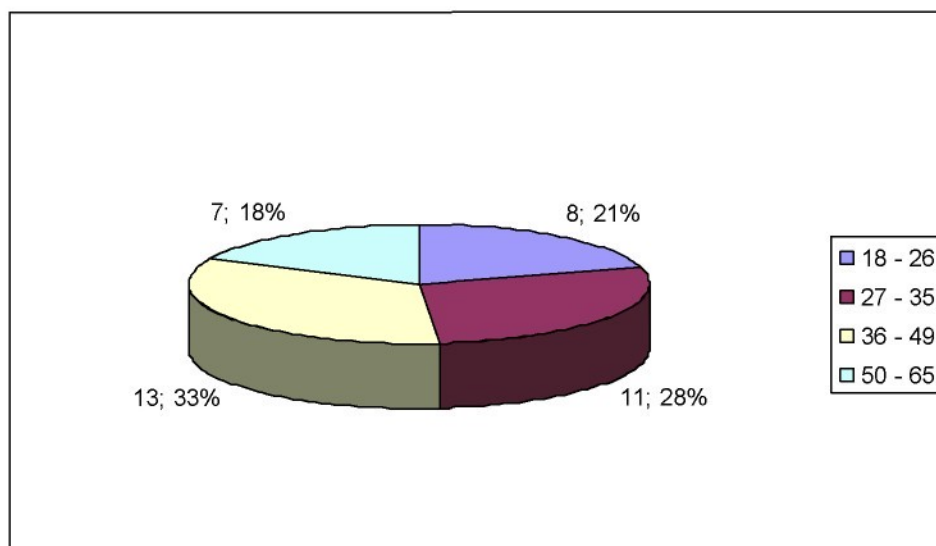


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č.1

Z celkového počtu respondentů (70 osob) bylo 56% žen (tj. 39 respondentů) a 44% mužů (tj. 31 respondentů).

Otázka č.2a: Jaký je Váš věk? (ženy)

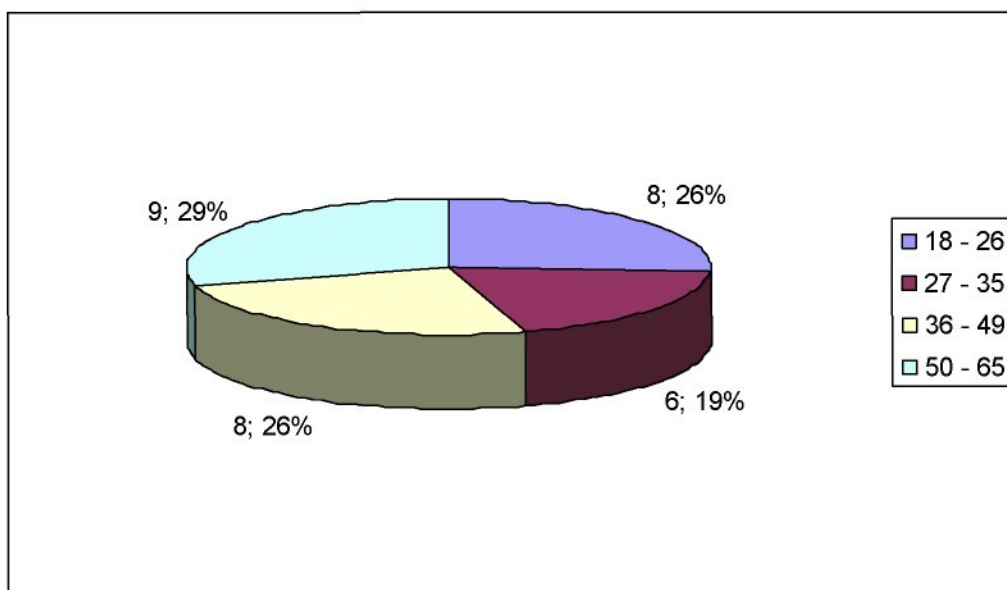


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č.2

Z celkového počtu respondentek (39 žen) bylo 33% respondentek (tj. 13 žen) ve věku 36 – 49 let, 28% respondentek (tj. 11 žen) ve věku 27 – 35 let, 21% respondentek (tj. 8 žen) ve věku 18 – 26 let a 18% respondentek (tj. 7 žen) ve věku 50 – 65 let.

Otázka č.2b: Jaký je Váš věk? (muži)

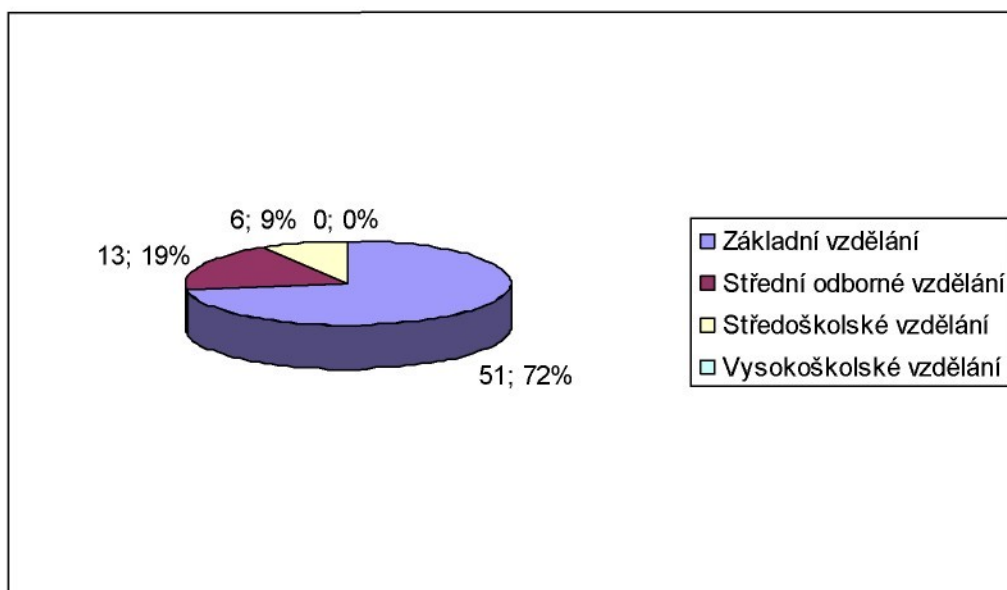


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č.3

Z celkového počtu respondentů (31 mužů) bylo 29% respondentů (tj. 9 mužů) ve věku 50 – 65 let, 26% respondentů (tj. 8 mužů) ve věku 36 - 49 let, 26% respondentů (tj. 8 mužů) ve věku 18 – 26 let a 19% respondentů (tj. 6 mužů) ve věku 27 - 35 let.

Otázka č. 3: Jaké máte vzdělání?

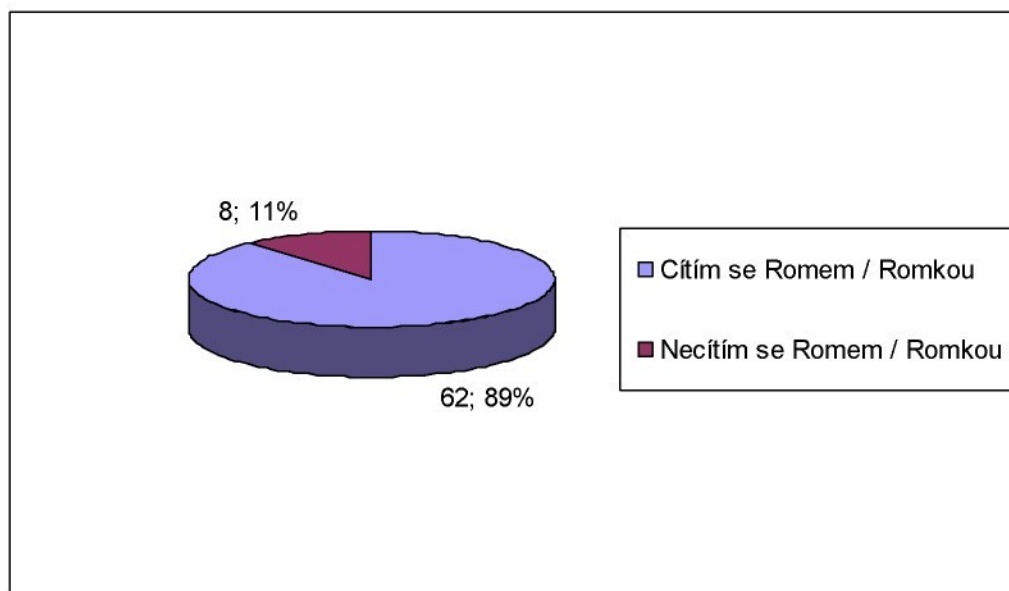


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 4

Z celkového počtu respondentů (70 osob) mělo 72% respondentů (tj. 51 osob) základní vzdělání, 19% respondentů (tj. 13 osob) mělo střední odborné vzdělání, 9% (tj. 6 osob) mělo středoškolské vzdělání a 0% respondentů (tj. 0 osob) mělo vysokoškolské vzdělání.

Otázka č. 4: Cítíte se Romem / Romkou?

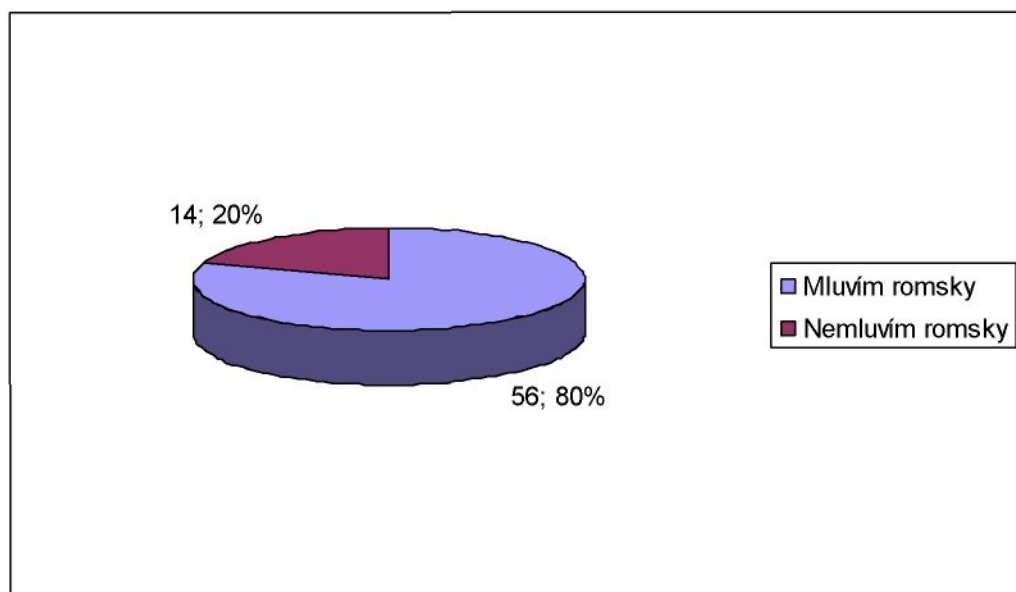


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 5

Z celkového počtu respondentů s romskou etnickou příslušností (70 osob) se 89% respondentů (62 osob) cítí Romem/Romkou a 11% respondentů (tj. 8 osob) se necítí Romem/Romkou. Respondenti, kteří se Romy necítí, ve výzkumu uvedli, že se cítí Čechy, ve smyslu národa.

Otázka č. 5: Mluvíte romsky?

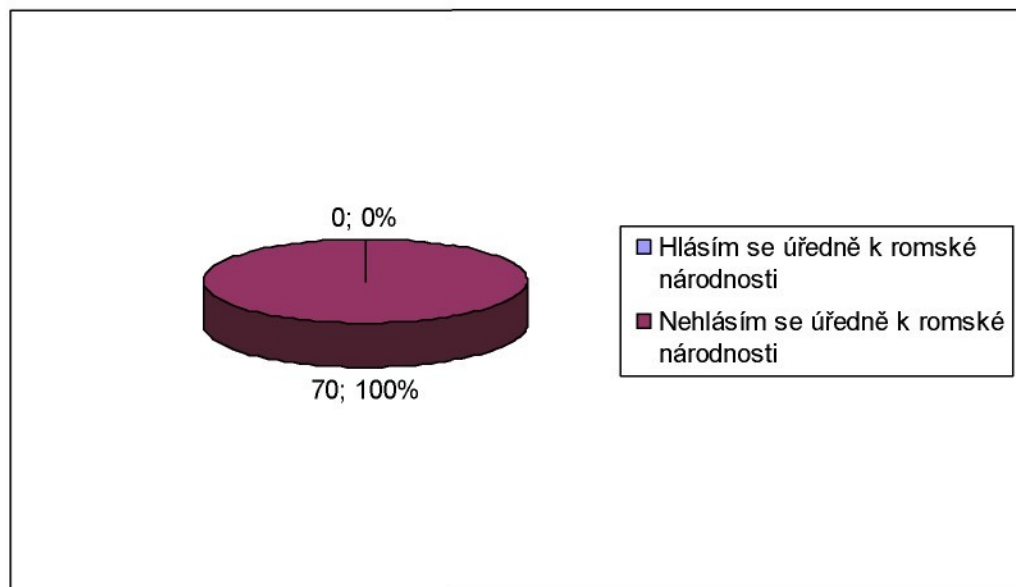


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 6

Z celkového počtu respondentů (70 osob) mluví romsky 80% respondentů (tj. 56 osob) a 20% respondentů (tj. 14 osob) romsky nemluví. Z rozhovorů dále vyplynulo, že romskému jazyku respondenti, kteří romsky nemluví, ani nerozumí a tento fakt jim nevadí.

Otázka č. 6: Hlásíte se úředně k romské národnosti?

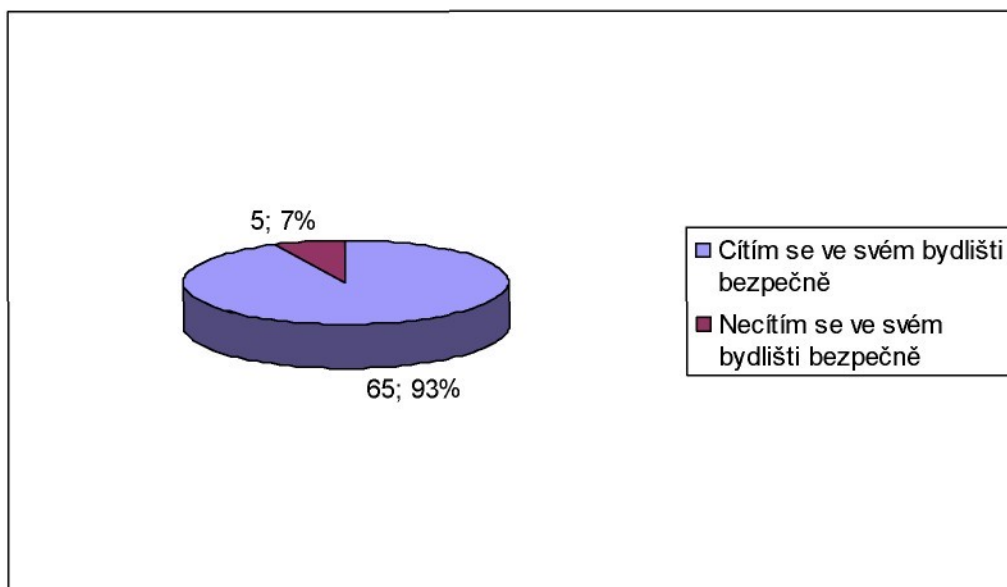


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 7

Z celkového počtu respondentů (70 osob) se k romské národnosti úředně hlásí 0% respondentů (tj. 0 osob) a úředně nehlásí 100% respondentů (tj. 70 osob).

Otázka č. 7: Cítíte se ve svém bydlišti bezpečně?

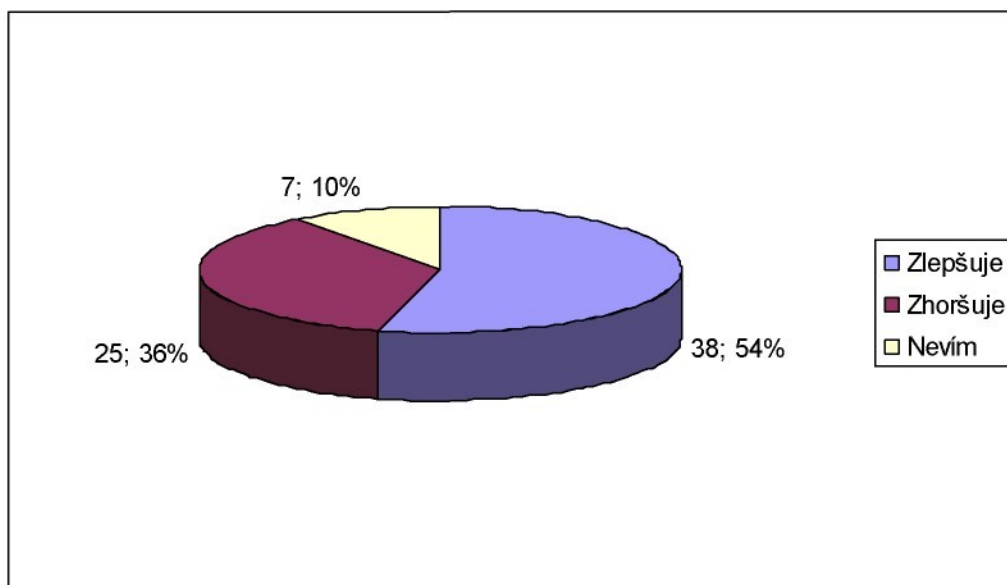


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 8

Z celkového počtu respondentů (70 osob) se 93% respondentů (tj. 65 osob) cítí ve svém bydlišti bezpečně a 7% respondentů (tj. 5 osob) se ve svém bydlišti necítí bezpečně.

Otázka č. 8: Myslíte si, že se vztah majoritní společnosti k Romům spíše zhoršuje nebo spíše zlepšuje?

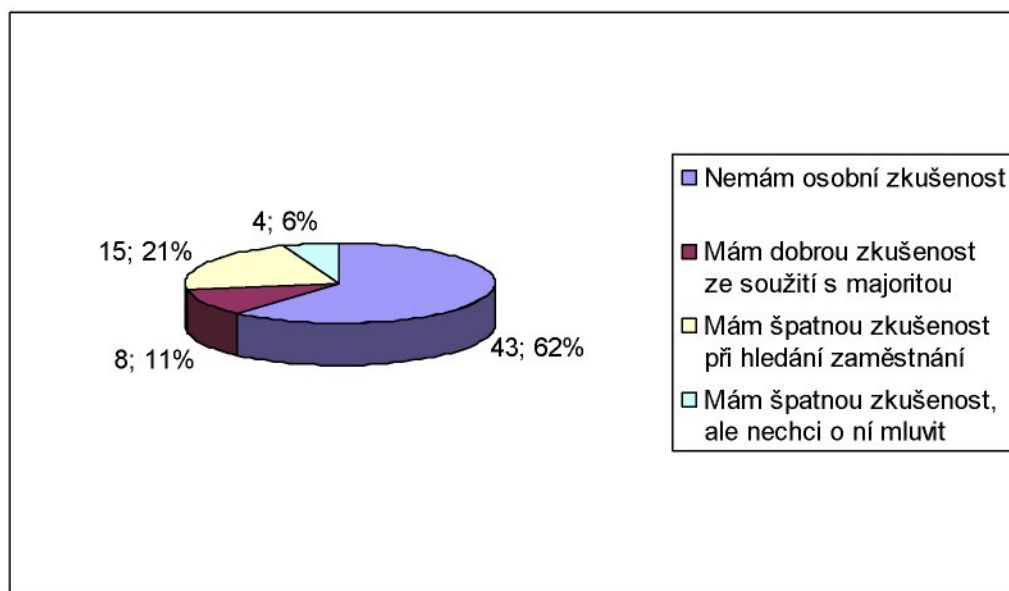


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 9

Z celkového počtu respondentů (tj. 70 osob) si 54% respondentů (tj. 38 osob) myslí, že se vztahy mezi majoritou a Romy spíše zlepšují, 36% respondentů (tj. 25 osob) si myslí, že se vztahy mezi majoritou a Romy spíše zhoršují a 10% osob (tj. 7 osob) neví, zda se vztahy mezi majoritou a Romy spíše zlepšují, nebo spíše zhoršují.

Otázka č. 9: Máte nějakou osobní zkušenost, z níž by se dalo usuzovat na zlepšování či zhoršování vztahů mezi oběma skupinami - majoritou a minoritou? Uved'te, prosím, jakou.

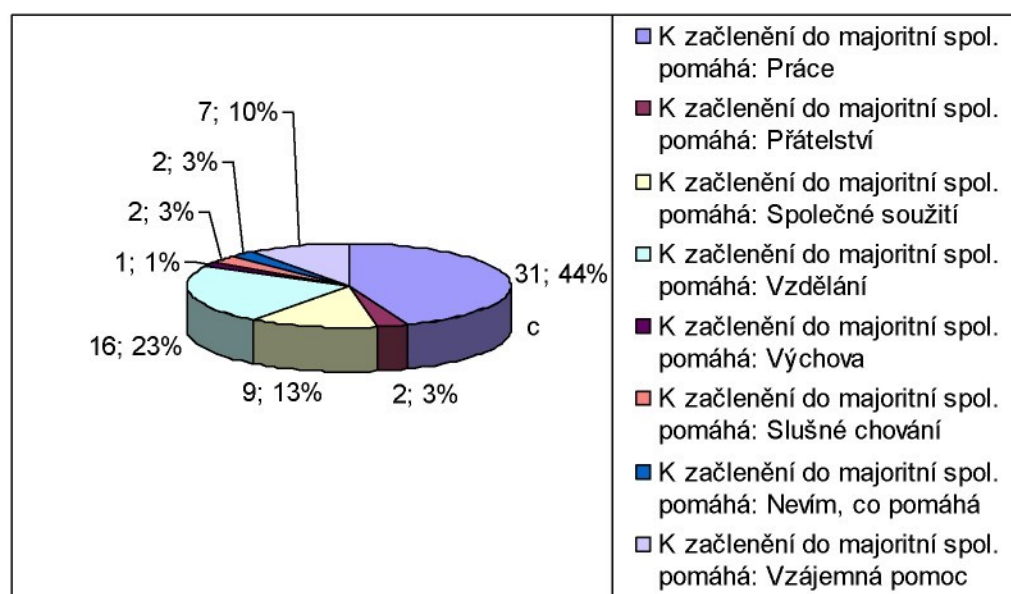


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 10

Z celkového počtu respondentů (70 osob) nemá osobní zkušenost, z níž by se dalo usuzovat na zlepšování či zhoršování vztahů mezi majoritou a minoritou 62% respondentů (tj. 43 osob). 11% respondentů (tj. 8 osob) má dobrou zkušenost ze soužití majority a minority, z níž lze usuzovat na zlepšování vztahů mezi majoritou a minoritou. 21% respondentů (tj. 15 osob) má špatnou zkušenost, z níž lze usuzovat na zhoršování vztahů mezi majoritou a minoritou. Tato zkušenost se týká problematiky hledání zaměstnání. 6% respondentů (tj. 4 osoby) mají špatnou zkušenost z níž lze usuzovat na zhoršování vztahů mezi majoritou a minoritou, o konkrétní podobě své špatné zkušenosti však tyto respondenti odmítají hovořit.

Otázka č. 10: Co si myslíte, že pomáhá Romům k začlenění do většinové společnosti?

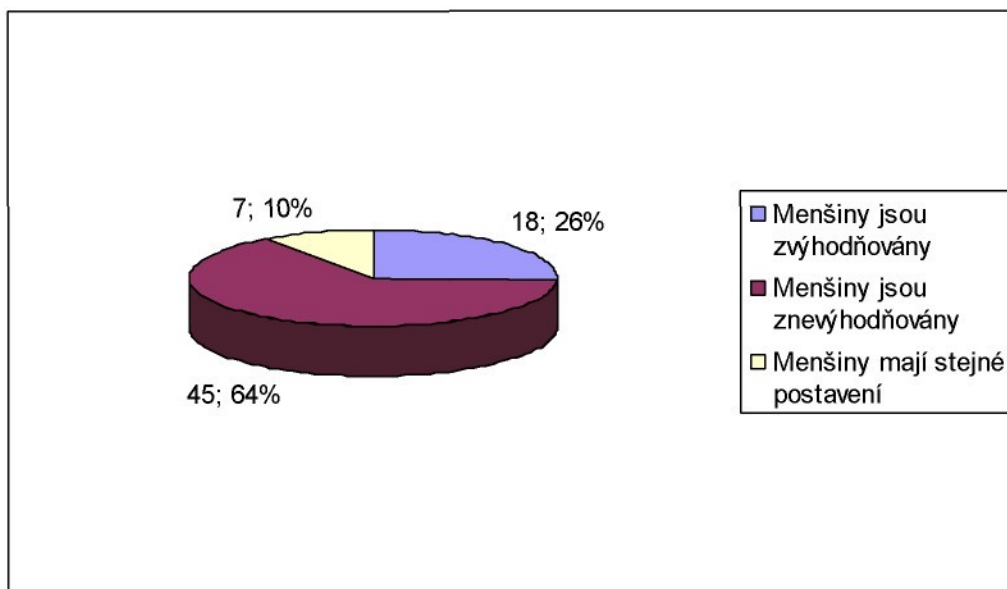


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 11

Z celkového počtu respondentů (70 osob) si 44% respondentů (tj. 31 osob) myslí, že k začlenění do většinové společnosti jim pomáhá práce – pracovní poměr, 23% respondentů (tj. 16 osob) si myslí, že k začlenění do většinové společnosti jim pomáhá vzdělání, 13% respondentů (tj. 9 osob) si myslí, že k začlenění do většinové společnosti jim pomáhá společné soužití s majoritou, 10% respondentů (tj. 7) osob si myslí, že k začlenění do většinové společnosti jim pomáhá vzájemná pomoc se členy majority, 3% (tj. 2 osoby) respondentů si myslí, že k začlenění do většinové společnosti jim pomáhá výchova, 3% respondentů (tj. 2 osoby) si myslí, že k začlenění do většinové společnosti jim pomáhá slušné chování, 3% respondentů (tj. 2 osoby) uvedly, že neví, co pomáhá Romům k začlenění do většinové společnosti a 1% respondentů (tj. 1 osoba) uvedla, že k začlenění do většinové společnosti jí pomáhá přátelství se členy majority.

Otázka č. 11: Myslíte si, že na trhu práce v České republice jsou menšiny,obecně, zvýhodňovány, znevýhodňovány, nebo mají stejné postavení jako majoritní společnost?



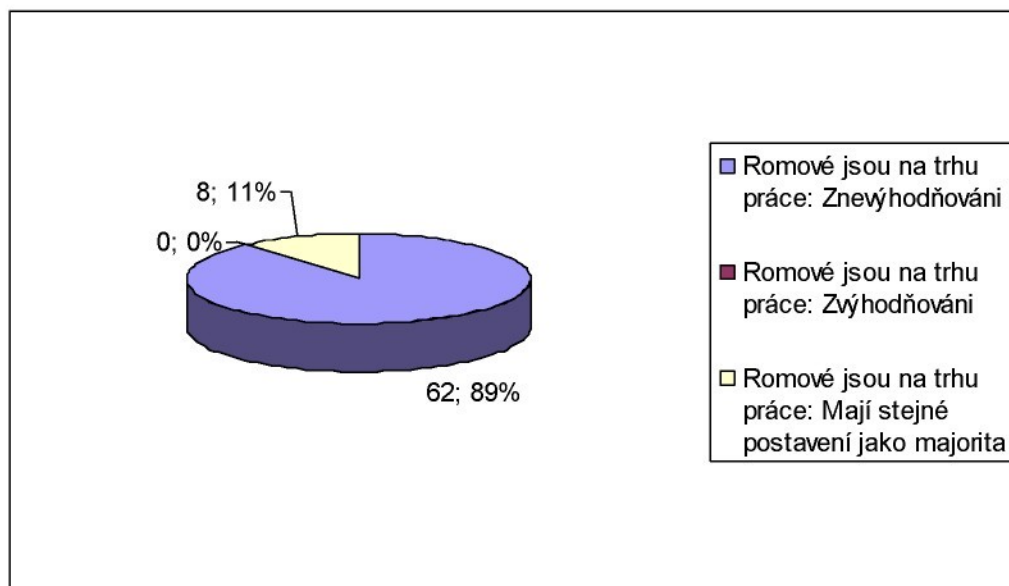
(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 12

Z celkového počtu respondentů (tj. 70 osob) si 64% respondentů (tj. 45 osob) myslí, že menšiny, obecně, jsou na trhu práce v České republice znevýhodňovány, 26% respondentů (tj. 18 osob) si myslí, že menšiny, obecně jsou na trhu práce v České republice zvýhodňovány a 10% respondentů (tj. 7 osob) si myslí, že menšiny, obecně, mají na trhu práce v České republice stejné postavení jako majoritní společnost.

Otázka č. 12: Jsou Romové na trhu práce v České republice

**zvýhodňováni, znevýhodňováni, nebo mají stejné postavení
jako majoritní společnost?**

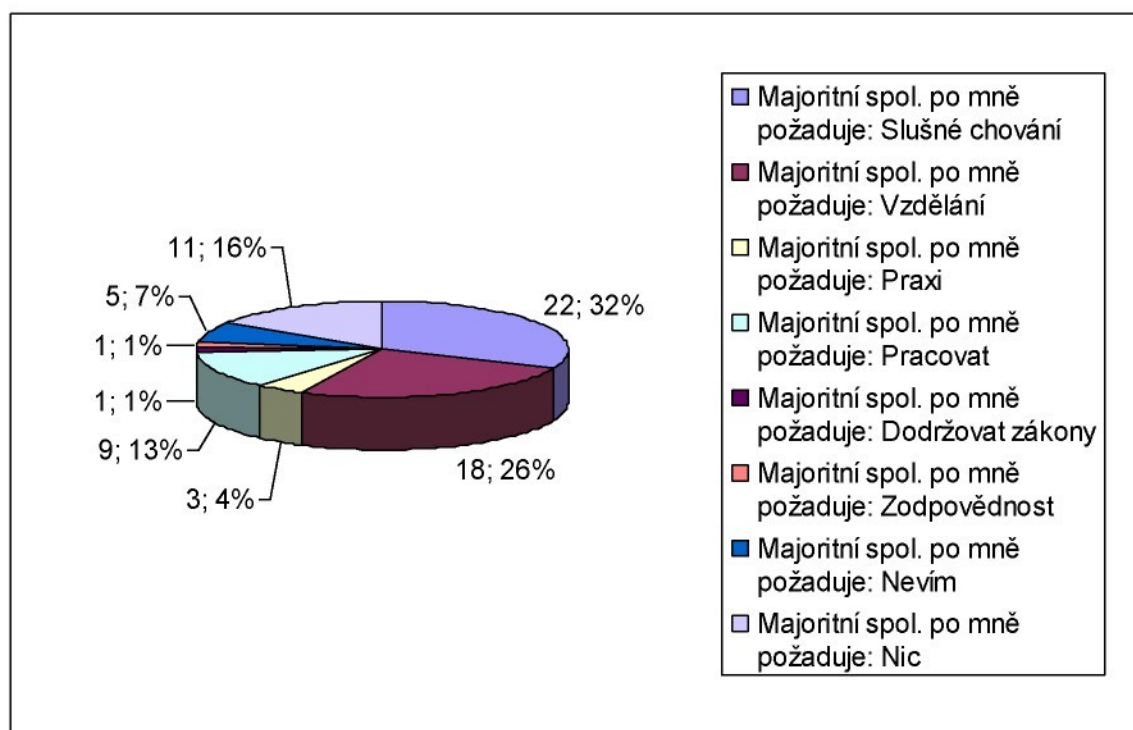


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 13

Z celkového počtu respondentů (tj. 70 osob), si 89% respondentů (tj. 62 osob) myslí, že Romové jsou na trhu práce v České republice znevýhodňováni, 11% respondentů (tj. 8 osob) si myslí, že Romové mají stejné postavení na trhu práce v České republice jako majoritní společnost a 0% respondentů, (tj. 0 osob) si myslí, že Romové jsou na trhu práce v České republice zvýhodňováni.

Otázka č. 13: Co po Vás, jako Romech, dle Vašeho názoru majoritní spol. požaduje?

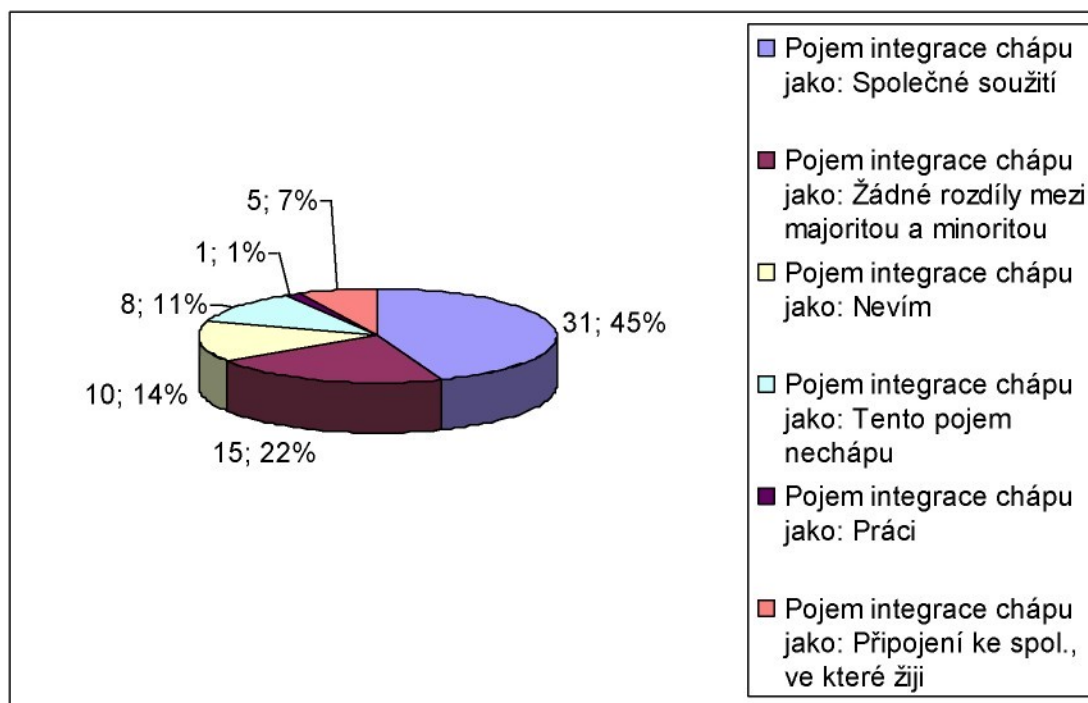


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 14

Z celkového počtu respondentů (70 osob) si 32% respondentů (tj. 22 osob) myslí, že majoritní společnost po nich požaduje slušné chování, 26% respondentů (tj. 18 osob) si myslí, že majoritní společnost po nich požaduje vzdělání, 16% respondentů (tj. 11 osob) si myslí, že majoritní společnost po nich nepožaduje nic, 13% respondentů (tj. 9 osob) si myslí, že majoritní společnost po nich požaduje, aby pracovali, 7% respondentů (tj. 5 osob) neví, co po nich majoritní společnost požaduje, 4% (tj. 3 osoby) respondentů uvedlo, že majoritní společnost po nich požaduje praxi v určitém zaměstnání, 1% respondentů (tj. 1 osoba) uvedla, že majoritní společnost po ní požaduje zodpovědnost vůči sobě i společnosti, ve které žije a 1% respondentů (tj. 1 osoba) uvedla, že si myslí, že majoritní společnost po ní požaduje dodržování platných zákonů.

Otázka č. 14: Jak Vy jako Rom / ka chápete pojem integrace – začlenění?

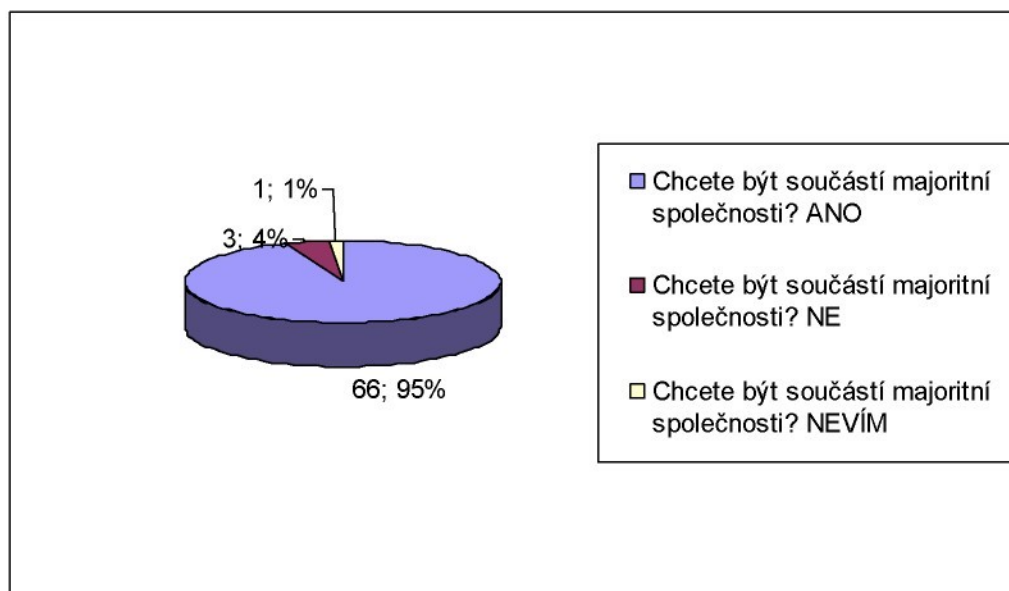


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 15

Z celkového počtu respondentů (tj. 70 osob) uvedlo 45% respondentů (tj. 31 osob), že chápe pojem integrace jako společné bezproblémové soužití s majoritní společností, 22% respondentů (tj. 15 osob) uvedlo, že chápe pojem integrace jako stav ve společnosti, kdy se nebudou dělat žádné rozdíly mezi členy majoritní a minoritní společnosti, 14% respondentů (tj. 10 osob) uvedlo, že neví, co konkrétního by k pojmu integrace uvedlo, 11% respondentů (tj. 8 osob) uvedlo, že pojem integrace – začlenění vůbec nechápe, 7% (tj. 5 osob) respondentů uvedlo, že pojem integrace chápe jako připojení ke společnosti, ve které žijí a 1% respondentů (tj. 1 osoba) uvedla, že pojem integrace chápe jako práci, možnost práci vykonávat.

Otázka č. 15: Chcete být součástí majoritní společnosti?

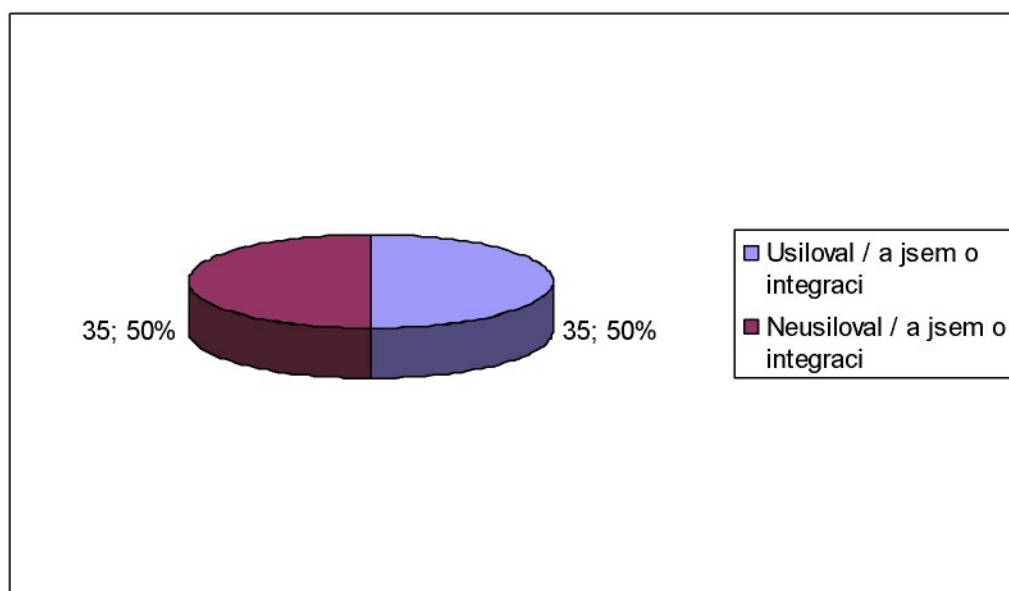


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 16

Z celkového počtu respondentů (70 osob) uvedlo 95% respondentů (tj. 66 osob), že chce být součástí majoritní společnosti, 4% respondentů (tj. 3 osoby) uvedly, že nechtějí být součástí majoritní společnosti a 1% respondentů (tj. 1 osoba) uvedla, že neví, zda chce být součástí majoritní společnosti.

Otázka č. 16: Usiloval / a jste někdy o integraci do majoritní společnosti?

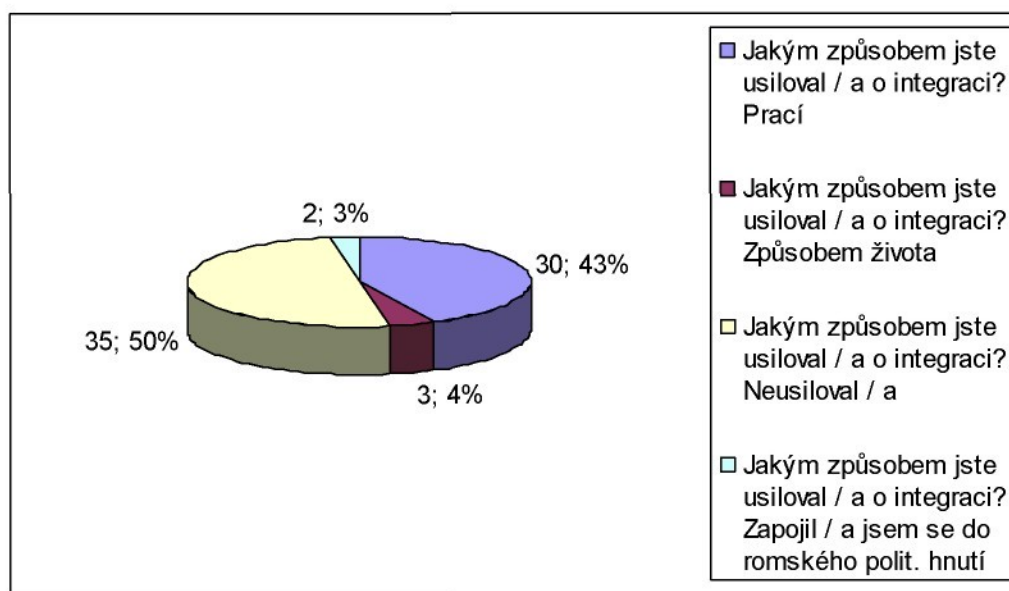


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 17

Z celkového počtu respondentů (70 osob) uvedlo 50% respondentů (tj. 35 osob), že někdy usilovalo o integraci do majoritní společnosti a 50% respondentů, (tj. 35 osob) uvedlo, že nikdy o integraci do majoritní společnosti neusilovalo.

Otázka č. 17: Jakým způsobem jste usiloval / a o integraci do majoritní spol.?

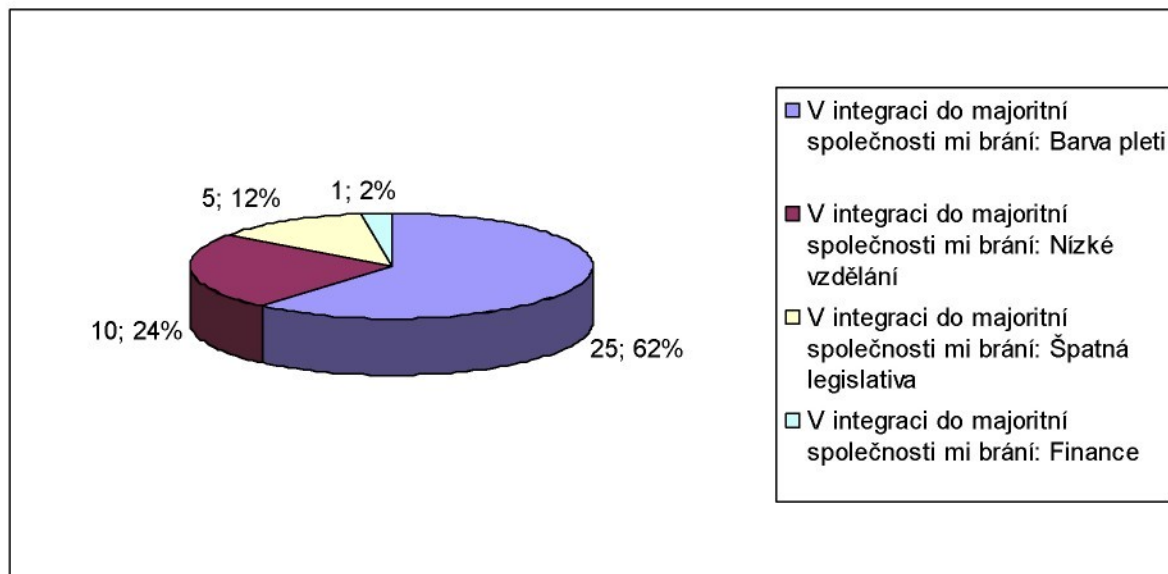


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 18

Z celkového počtu respondentů (tj. 70 osob) uvedlo 43% respondentů (tj. 30 osob), že o integraci usilovalo prací (vykonáváním zaměstnání), 4% respondentů (tj. 3 osoby) uvedly, že o integraci do majoritní společnosti usilovaly způsobem života, 3% respondentů (tj. 2 osoby) uvedly, že o integraci usilovaly tím, že se zapojily do romského politického hnutí a 50% respondentů (tj. 35 osob) uvedlo, že o integraci do majoritní společnosti nikdy vědomě neusilovalo.

Otázka č. 18a: Co Vám, osobně v integraci do majoritní společnosti pomáhá, nebo naopak brání?

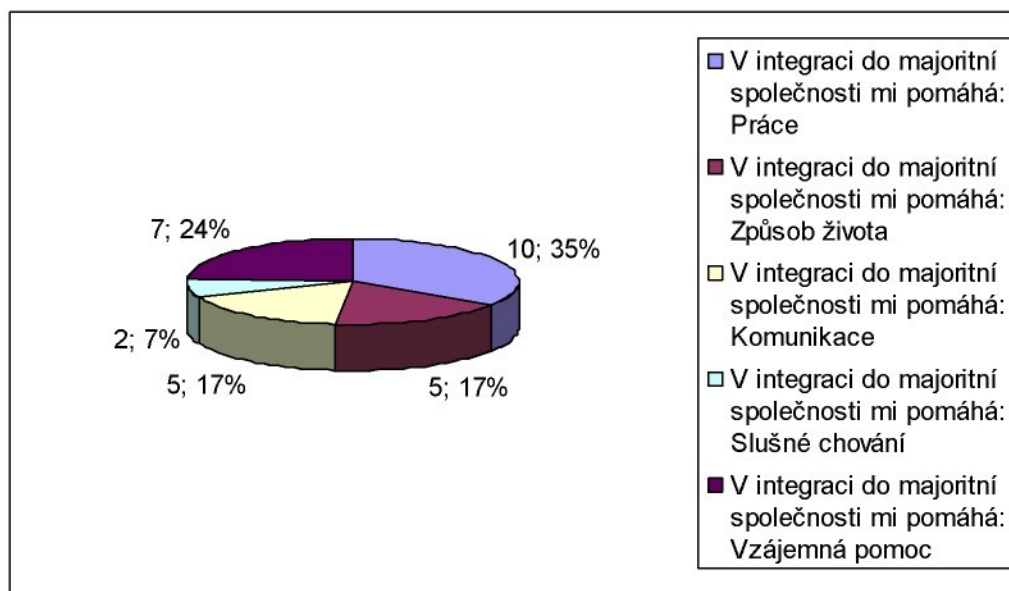


(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 19

Z celkového počtu respondentů (**41 osob**), kteří uvedli, že jim v integraci do majoritní společnosti **určitá skutečnost brání**, 62% respondentů (tj. 25 osob) uvedlo, že v integraci do majoritní společnosti jim brání barva pleti, 24% respondentů (tj. 10 osob) uvedlo, že v integraci do majoritní společnosti jim brání nízké vzdělání, 12% respondentů (tj. 5 osob) uvedlo, že v integraci do majoritní společnosti jim brání špatná legislativa a 2% respondentů (tj. 1 osoba) uvedla, že v integraci do majoritní společnosti jí brání nedostatek finančních prostředků.

Otázka č. 18b: Co Vám brání / pomáhá v integraci do majoritní společnosti?



(Zdroj: Vlastní výzkum)

Graf č. 20

Z celkového počtu respondentů (tj. **29 osob**), kteří uvedli, že jim v integraci do majoritní společnosti **určitá skutečnost pomáhá**, 35% respondentů (tj. 10 osob) uvedlo, že v integraci do majoritní společnosti jim pomáhá práce /pracovní poměr/, 24% respondentů (tj. 7 osob) uvedlo, že v integraci do majoritní společnosti jim pomáhá vzájemná pomoc mezi majoritou a minoritou, 17% respondentů (tj. 5 osob) uvedlo, že v integraci do majoritní společnosti jim pomáhá způsob života, 17% respondentů (tj. 5 osob) uvedlo, že v integraci do majoritní společnosti jim pomáhá komunikace mezi majoritou a minoritou a 7% respondentů (2 osoby) uvedly, že v integraci do majoritní společnosti jim pomáhá slušné chování mezi příslušníky majority a minority.

3.8 Shrnutí výsledků

Po provedení výzkumu v lokalitách Kralupy nad Vltavou a Libčice nad Vltavou a po vyhodnocení datového zdroje lze formulovat tyto výsledky.

Ve výše uvedených lokalitách usilují Romové o integraci do majoritní společnosti, avšak chápání pojmu integrace je u různých osob rozdílná.

Po rozboru odpovědí lze však říci, že odpovědi respondentů i přes odlišnost chápání otázek v zásadě postihují nejzákladnější prvky integrace tak, jak jsou chápány v procesech integrace kdekoli na světě.

Z výše uvedených konstatování lze usuzovat, že otázka integrace Romů do majoritní společnosti bude stěžejním tématem pro českou společnost, a to v nejbližší budoucnosti.

Výsledky výzkumu ukázaly, že i přesto, že se **nikdo** z oslovených respondentů výzkumu oficiálně, úředně k romské národnosti nehlásí, 89% dotázaných (62 osob) se Romem/Romkou cítí, což jasně dokazuje, že i přesto, že se **Romové chtějí stát členy majoritní společnosti**, dle výzkumu se takto vyjádřilo celých 95% všech dotázaných (66 osob), jejich jasným požadavkem v procesu integrace je zachování romských specifických vlastností a kulturních zvyklostí. 4% oslovených respondentů (3 osoby) uvedlo, že nechce být součástí majoritní společnosti a 1% respondentů (1 osoba) neví, zda chce být součástí majoritní společnosti.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 70 respondentů romského etnika, z tohoto celku bylo 39 žen a 31 mužů ve věku 18 – 65 let. Největší ochotu spolupracovat a podílet se na výzkumu vykazovaly ženy ve věkové kategorii 36 – 49 let (33% z celkového počtu žen) a muži ve věkové kategorii 50 -65 let (29% z celkového počtu mužů). Z rozhovorů vyplynulo, že výše jmenovaní muži a ženy mají životní zkušenosti ze soužití s majoritní společností, o které se chtějí podělit a také jim není lhostejný osud romské minority. Z celkového počtu respondentů mělo 72% osob základní vzdělání (51 osob), 19% střední odborné vzdělání (13 osob) a 9% středoškolské vzdělání (6 osob). 80% všech dotázaných (56 osob) mluví romsky, 20% romsky nemluví, neboť, dle jejich vlastního vyjádření mluvit nechtějí, nebo je to rodiče nenaučili a nebo rozumí, ale nemluví. Výzkum dále prokázal, že 93% respondentů (65 osob) se cítí ve svém bydlišti bezpečně a pouze 7% respondentů (5 osob) se bezpečně ve svém bydlišti necítí. Tento výsledek jde proti všeobecnému povědomí veřejnosti, majority, kdy mediální obraz romského etnika vykazuje trend zcela opačný.

Vztah majority a minority se zlepšuje podle 54% všech respondentů (38 osob), podle 36% dotázaných (25 osob) se vztahy mezi majoritou a minoritou zhoršují. Zajímavým zjištěním byla zjištěná skutečnost, že 62% všech respondentů (43 osob) nemá osobní zkušenost, z níž by se dalo usuzovat na zhoršování či zlepšování vztahů mezi majoritní společností a romskou minoritou. 21% respondentů (15 osob) uvedlo, že má špatnou zkušenost, týkající se situací při hledání zaměstnání, 11% respondentů (8 osob) má dobrou zkušenost týkající se soužití s majoritní společností a 6% respondentů (4 osoby) uvedlo, že má špatnou zkušenost, z níž by se dalo usuzovat na zhoršování vztahů s majoritní společností, o této své špatné zkušenosti však nechtějí hovořit.

Dle výsledků výzkumu Romům k začlenění do většinové společnosti nejvíce pomáhá práce – uvedlo 44% všech respondentů (31 osob), vzdělání – uvedlo 23% všech respondentů (16 osob) a společné soužití s většinovou společností – 13% všech respondentů (9 osob).

Z výsledků výzkumu dále vyplynulo, že Romové jsou přesvědčeni, že na trhu práce v České republice jsou menšiny, obecně, znevýhodňovány, tuto skutečnost uvedlo 64% všech respondentů (45 osob), 26% všech respondentů (18 osob) si myslí, že jsou menšiny, obecně na trhu práce v České republice zvyhodňovány a 10% respondentů (7 osob) si myslí, že menšiny, obecně, mají na trhu práce v České republice stejné postavení jako majorita.

89% všech dotázaných respondentů (62 osob) si myslí, že Romové jsou na trhu práce v české republice znevýhodňováni a 11% respondentů (8 osob) si myslí, že Romové mají na trhu práce v české republice stejné postavení jako majoritní společnost. 32% všech dotázaných respondentů (22 osob) uvedlo, že majoritní společnost po Romech požaduje slušné chování a 26% všech respondentů (18 osob) uvedlo, že majoritní společnost po Romech požaduje vzdělání. Dalšími požadavky, které se v průzkumu objevily v menší míře byly: zodpovědnost k vlastnímu životu, dodržování zákonných norem a praxe v oboru, ve kterém Romové chtějí získat uplatnění.

Vlastní pojem **integrace** chápe dle výsledků výzkumu 45% respondentů (31 osob) jako bezproblémové soužití s majoritní společností, 22% respondentů (15 osob) chápe tento pojem jako stav, kdy nebudou dělány žádné rozdíly mezi příslušníky majoritní a minoritní společnosti, 7% respondentů (5 osob) chápe tento pojem jako připojení ke společnosti, ve které žijí a celkem **25% všech respondentů (18 osob) neví, co k tomuto pojmu konkrétního uvést, a nebo tomuto pojmu vůbec nerozumí, nikdy jej neslyšeli, nechápou jej.**

Z výzkumu dále vyplynulo, že 50% oslovených respondentů (35 osob) nikdy o integraci vědomě neusilovalo a 50% respondentů (35 osob) uvedlo, že o integraci někdy v životě vědomě usilovalo. 43% respondentů (30 osoby) o integraci usilovalo prací – zapojením do pracovního procesu, 4% respondentů (3 osoby) o integraci usilovalo způsobem života a 3% respondentů (2 osoby) o integraci usilovaly zapojením do romského politického hnutí ve svém bydlišti.

Pro 25 osob z celkového počtu oslovených respondentů (70 osob), je největší překážkou v integračních snahách barva pleti, pro 10 osob z celkového počtu respondentů je to nízké vzdělání, pro 5 osob je největší překážkou v integraci do majoritní společnosti špatná legislativa a pro 1 osobu je hlavním problémem v procesu integrace její špatná finanční situace.

Naopak nejvíce Romům v integraci do majoritní společnosti pomáhá práce, takto se vyjádřilo 10 osob z celkového počtu oslovených respondentů, 5 osob se vyjádřilo, že jim nejvíce pomáhá způsob života, 5 osob uvedlo, že jim v integraci nejvíce pomáhá komunikace s majoritní společností, 2 osoby uvedly, že jim nejvíce pomáhá slušné chování a 7 osob uvedlo, že nejvíce jim v integraci pomáhá vzájemná pomoc majoritní a minoritní společnosti.

4 Závěr

Nejdůležitějším závěrem této práce je potvrzení hypotézy, a to, že Romové chtějí být integrováni do majoritní společnosti.

Výše uvedený fakt vyplynul z výzkumu, jehož výsledky ukázaly, že Romové chtějí být v naprosté většině součástí majoritní společnosti, více než polovina dotázaných Romů si myslí, že vztahy majority a minority se zlepšují a polovina všech dotázaných uvedla, že se někdy v životě vědomě snažila o integraci do majoritní společnosti.

Určitou zajímavostí je fakt, že nikdo z respondentů výzkumu se úředně nehlásí k romské národnosti.

Z rozhovorů s Romy vyplynulo, že každý z nich byl někdy v životě konfrontován situací, která byla poznamenána všeobecně negativním postojem majority vůči minoritě.

Sami Romové si ve většině případů uvědomují své slabé stránky, a to hlavně v oblasti vzdělání, manuální zručnosti, jazykové vybavenosti a motivace ke změně svého zaběhlého životního stylu.

Naprostá většina dotazovaných Romů se cítí ve své bydlišti bezpečně, což ukazuje na reálné zlepšování podmínek v soužití mezi majoritou a minoritou, a to bez ohledu na odlišný mediální obraz této problematiky.

Jedním z nejdůležitějších výstupů celého výzkumu a celé práce je zjištění, že Romové považují dobré vztahy ve společném soužití s majoritní společností za velmi důležité a dokonce dobré soužití považují v mnoha případech za nejlepší způsob integrace.

Z rozhovorů s Romy vyplynulo, že pokud Romové získají vzdělání, získají pracovní místa, tím se výrazně zlepši úroveň jejich života, pohled majority na romskou minoritu, a tím dojde k integraci v takovém smyslu, který obě strany považují za přínosný a jediný správný.

Po dosažení ekonomické nezávislosti jsou Romové odhodláni v plném rozsahu rozvíjet tradiční romskou kulturu a tradice s odkazem na svou historickou jedinečnost, směrem k dalším generacím.

Nedojde li však, jak k tomu nedošlo v letech minulých, k urychlenému pochopení významu integrace Romů do většinové společnosti ze strany majority, způsobí toto nepochopení pravděpodobně rozsáhlé škody nejen ve vztazích majority a minority, ale tento fakt bude mít negativní dopady i v ekonomické a politické oblasti v rámci České republiky.

Dojde k postupnému nárůstu negativních reakcí majority vůči minoritě a opačně, je možné očekávat další vlny migrace romského obyvatelstva do zahraničí a tím k narůstání diplomatické nerovnováhy, kdy je Česká republika v pravidelných vlnách kritizována za nárůst rasového násilí a rasové diskriminace a konečně bude státní rozpočet neustále více zatěžován v oblasti vyplácení sociálních dávek.

5 Navrhovaná opatření

Navrhovaná opatření nejsou vzhledem k výše uvedeným výsledkům výzkumu a řešené problematice ničím, co by majoritní společnost už někdy nezkusila nebo nevěděla. Jde spíše o přístup k řešené problematice. Z výsledků výzkumu a z rozhovorů s respondenty řízeného rozhovoru jasně vyplynul fakt, že Romové chtějí být integrováni do majoritní společnosti, ale zároveň chtějí zůstat specifickou skupinou v rámci společnosti, ve které žijí.

Navrhovaným opatřením je změna přístupu k Romům a celé romské otázce. Lidé, kteří se touto problematikou zabývají, ji nemohou považovat jen za “svou práci”, neboť taková práce v případě Romů nemá žádné kladné výsledky. S Romy musí člověk z majoritní společnosti a

potážmo celá majoritní společnost nejprve navázat vztah a teprve na základě vytvořeného vztahu lze začít s uplatňováním procesů integrace a postupného sbližování majority s minoritou. Jak vyplynulo z průzkumu a rozhovorů s Romy, společné bezproblémové soužití je základním stavebním kamenem práce s Romy a klíčem k úspěšným procesům integrace.

Dalším, ne však neznámým navrhovaným opatřením, které vychází z výsledků praktické části této práce je kladení důrazu na vzdělání romských dětí. Z výsledků vyplynulo, že Romové o vzdělání stojí, uvědomují si své slabiny v tomto ohledu, ale mají strach, který pramení ze špatných zkušeností let minulých, kdy byly romské děti často “automaticky” zařazovny do tříd ve zvláštních školách s naprostou absence opravdového zájmu o talent a schopnosti těchto dětí. Navrhovaným opatřením je důraz na rannnou péči o tyto děti, rozpoznávání a podpora jejich schopností a podpora víry v sebe samého, neboť nedostatek této víry je problémem, se kterým se potýká značná část romské populace v České republice a do značné míry tak tento nedostatek vlastního pozitivního úsudku o vlastních schopnostech ovlivňuje přístup Romů ke svému okolí a společnosti, ve které žijí.

6 Seznam literárních pramenů

1. ACTON, Thomas – GALLANT, David – VONDRÁČEK, Pavel. *Romové*. 1 vyd. Praha: Svojtka & Co., 2000. 48 s. ISBN 80-7237-249-1.
2. BUDILOVÁ, Lenka – HIRT, Tomáš. *Policista v multikulturním prostředí*. 1 vyd. Praha: Varianty, 2005. 100 s. ISBN 80-903510-1-8.
3. HIRT, Tomáš – JAKOUBEK, Marek. „*Romové*“ v osidlech sociálních vyloučení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 414 s. ISBN 80-86898-76-8.
4. JAKOUBEK, Marek – HIRT, Tomáš. *Romové: Kulturologické etudy*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2004. 383 s. ISBN 80-86473-83-X.
5. KAPLAN, Petr. *Romové a zaměstnanost neboli zaměstnatelnost Romů v České republice*. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. 558 s. ISBN 80-902260-7-8.
6. NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. 1 vyd. Praha: Portál, 2003. 223 s. ISBN 80-7178-741-8.
7. NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 5 vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 129 s. ISBN 80-244-0497-4.
8. ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. 1 vyd. Praha: Portál, 1998. 144 s. ISBN 80-7178-250-5.
9. ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1 vyd. Praha: Portál, 1998. 203 s. ISBN 80-7178-285-8.
10. ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 2 vyd. Praha: Grada, 2001. 123 s. ISBN 978-80-246-1524-0.
11. ŠTĚCHOVÁ, Markéta a kol. *Romská minorita a postupy integrace*. 1 vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 127 s. ISBN 80-7338-008-0.
12. VEČERKA, Kazimír. *Romové a sociální patologie*. In *Romové v České republice*. 1 vyd. Praha: Socioklub, 1999. 558 s. ISBN 80-902260-7-8.

7 Seznam použitých elektronických zdrojů

1. 273/2001Sb. *Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.* [on line] http://www.zakony.nawebu.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SB2001/273A1A02_000.HTM;skok#0009. [2010- 04-18]

8 Seznam příloh

Příloha č. 1 - Formulář pro položený rozhovor	I - II
Příloha č. 2 – Vyjádření Ing. Pavla Bartoše, MBA k integračním snahám Romů.....	III

Příloha č. 1

Formulář pro položený rozhovor

Podkladový materiál – suma otázek pro položený rozhovor k výzkumu bakalářské práce na téma „Postoj Romů k integračním snahám“

Identifikace:

1. Jste žena nebo muž?

Žena

Muž

2. Jaký je prosím Váš věk?

.....

3. Jaké máte vzdělání?

- základní
- střední odborné
- středoškolské
- vysokoškolské

4. Cítíte se Romem – Romkou?

5. Mluvíte romsky?

6. Hlásíte se úředně k romské národnosti?

Bezpečnost:

7. Cítíte se ve Vašem bydlišti bezpečně?

8. Myslíte si, že se vztah majoritní společnosti k Romům spíše zhoršuje, nebo spíše zlepšuje?

9. Máte nějakou osobní zkušenost, z níž by se dalo usuzovat na zlepšování či zhoršování vztahů mezi oběma skupinami – majoritou a minoritou? Uveďte prosím jakou.

Uplatnění a integrace:

10. Co si myslíte, že pomáhá Romům k začlenění do většinové společnosti?

11. Myslíte si, že na trhu práce v České republice jsou menšiny, obecně, zvýhodňovány, znevýhodňovány, nebo mají stejné postavení jako majoritní společnost?

12. Jsou Romové na trhu práce v české republice zvýhodňováni, znevýhodňováni, nebo mají stejné postavení s majoritní společností?

13. Co po Vás, jako Romech, dle Vašeho názoru majoritní společnost požaduje?

14. Jak vy, jako Rom, Romka, chápete pojem integrace – začlenění?

15. Chcete být součástí majoritní společnosti?

16. Usiloval (a) jste někdy o integraci do majoritní společnosti?

17. Jakým způsobem jste usiloval (a) /usilujete/ o integraci do majoritní společnosti?

18. Co Vám, osobně, v integraci do majoritní společnosti pomáhá, či naopak brání?

Příloha č. 2

Vyřádění Ing. Pavla Bartoše, MBA

Jsem čtyři roky starostou města Libčice nad Vltavou, kde žije početná romská populace. S Romy jsem v každodenním kontaktu a proto jsem přivítal, když se na mne studentka obrátila s žádostí o konzultace na dané téma. Romská problematika, tak jako obecně každý problém má vždy dvě hlediska k posouzení. Jde o hledisko pozorovatele a hledisko zkoumaného subjektu. Podstatná část informací, jež je na téma romské integrace k dispozici je viděna z pohledu majority. Tato práce poskytuje pohled na téma integrace Romu z pohledu minority. Studentka je ke zpracování práce dobře teoreticky vybavena a velkou předností je její praxe na Sociálním odboru MěÚ Kralupy n/Vlt., kde zajišťuje funkci referentky dávek pomoci v hmotné nouzi. Studentka je v kontaktu s naší romskou komunitou, provedla předběžné pohovory s respondenty a shromáždila výzkumná data. Její vztah k Romům je přátelský a současně profesionální. Z dalších mých rozhovorů s Romy vyplývá, že Romové v našem městě dobře chápou význam jejich integrace do majoritní společnosti. Romové oceňují, že právě Česka se zajímá o romskou problematiku a jsou připraveni k další spolupráci. Domnívám se, že tato bakalářská práce poslouží studentce k hlubšímu pochopení některých praktických problémů při soužití Romů s většinovou společností a tím i k lepšímu výkonu jejího civilního zaměstnání.